

کلیات و برنامه درسی سطح چهارم

«تفسیر کرایش تفسیر تطبیقی»

بسمه تعالی

دوره سطح چهار تفسیر تطبیقی^۱

ماده ۱. عنوان رشته

عنوان رشته، تفسیر سطح ۴ با گرایش تفسیر تطبیقی است.

ماده ۲. تعریف

سطح چهار آموزشی - پژوهشی رشته «تفسیر تطبیقی»، سطحی از تحصیلات حوزه‌ای است که طلاب پس از گذراندن این دوره، توان تدریس، تحقیق، نقد، ارائه نظر و پاسخ به نیازهای علمی و تخصصی این رشته را کسب کرده و پس از دفاع از رساله، دانشنامه سطح چهار تفسیر گرایش تفسیر تطبیقی دریافت می‌کنند.

ماده ۳. اهداف

- الف) ایجاد تسلط بر مبانی، مکاتب، آراء و روش‌های مرتبط با رشته تفسیر تطبیقی؛
- ب) تقویت توان پژوهش در حد تحلیل، نقد و ارائه نظر در مسائل مرتبط با رشته تفسیر تطبیقی؛
- ج) ارتقاء توان پاسخگویی به نیازهای علمی و مسائل تخصصی رشته تفسیر تطبیقی؛
- د) تأمین پژوهشگر مورد نیاز و زمینه‌سازی جهت تولید علم و توسعه دانش در رشته تفسیر تطبیقی؛
- ه) تأمین اساتید مورد نیاز در رشته تفسیر تطبیقی؛
- و) شناخت و درک صحیح نسبت به فهم آیات الهی و ارزیابی مبانی مختلف فریقین؛
- ز) شناخت نقاط اشتراک و اختلاف میان دیدگاه‌های فریقین در تفسیر قرآن؛
- ح) دستیابی به آراء و نظریه‌های برتر در حوزه تفسیر تطبیقی.

ماده ۴. ضرورت

اهمیت تقریب و ارتباط جوامع و مذاهب اسلامی در عصر حاضر از یک سو و رسالت حوزه‌های علمیه خواهران مبنی بر تربیت محققان و دانشمندان زن مسلمان در رشته تفسیر به مثابه دانش پیرامون قرآن کریم از سوی دیگر، ایجاب می‌کند تا طلابی در سطح عالی در این رشته به آموزش، تحقیق و پژوهش بپردازند.

ماده ۵. سیاست‌ها

- الف) اهتمام به ارتقاء فضائل و ملکات اخلاقی و معنوی طلاب؛
- ب) اهتمام به بهره‌گیری از سنت‌های کارآمد حوزوی با استفاده از فناوری‌ها و روش‌های نوین و مؤثر در آموزش و پژوهش؛
- ج) اهتمام به پژوهش محور بودن دوره؛
- د) اهتمام به رویکرد نقادانه و نظریه پردازانه، با طرح دیدگاه‌های چالشی؛
- ه) تأکید بر بهره‌گیری از زبان تخصصی رشته در فعالیتهای آموزشی و پژوهشی؛
- و) اهتمام به نخبه پروری؛
- ز) اهتمام به کارآمدسازی فرایندهای تعلیم و تربیت در عین تسهیل و سرعت بخشی منطقی به آن‌ها؛
- ح) تأکید بر رویکرد اجتهادی در دروس مرتبط.

۱. کلیات و سرفصل‌های اجمالی سطح ۴ رشته تفسیر تطبیقی، محدود به دوره در حال برگزاری در مرکز مدیریت و جامعه الزهرا (سلام الله علیها) می‌باشد.

ماده ۶. طول دوره و نظام آموزشی

مدت زمان لازم برای گذراندن دروس رساله جهت دریافت مدرک سطح چهار تفسیر گرایش تفسیر تطبیقی با احتساب رساله و آزمون جامع، حداقل ۸ و حداکثر ۱۲ نیم سال است که به صورت نیم سالی واحدی اجرا می شود.

ماده ۷. شرایط پذیرش

الف) احراز صلاحیت های عمومی و اخلاقی بر اساس آیین نامه های مصوب؛
ب) دارا بودن مدرک علمی سطح سه رشته های مرتبط تبصره: پذیرش طلاب دارای مدرک علمی سطح سه در سایر رشته ها مشروط به گذراندن دروس جبرانی، مجاز است.

ج) قبولی در آزمون ورودی دروس تخصصی، زبان تخصصی^۲ و مصاحبه علمی؛
د) احراز توانایی های لازم در مهارت های خواندن، درک مطلب و نگارش به زبان تخصصی رشته از طریق برگزاری آزمون و یا ارائه مدرک معتبر.

ماده ۸. مشخصات کلی دوره و اتمام دروس

الف) پذیرفته شدن در آزمون جامع پایان دوره؛

ب) ارائه رساله در چارچوب مرتبط با رشته به میزان ۲۰ واحد با درجه قابل قبول؛

ج) ارائه دو مقاله علمی پژوهشی؛

د) شرکت در امتحانات دوره به دو شکل کتبی و شفاهی.

ماده ۹. عناوین و مشخصات کلی دروس

عنوان	واحد
دروس عمومی	۲۰
دروس تخصصی	۴۰
رساله علمی	۲۰
جمع کل	۸۰

تبصره: عناوین و سرفصل دروس فقه و اصول متناسب با رشته ها و گرایش های تخصصی تهیه و اجرا می گردد.

دروس عمومی:

عنوان	واحد
فقه	۱۲
اصول	۸
جمع	۸۰

۲. نمره قبولی در آزمون زبان تخصصی حداکثر تا قبل از برگزاری آزمون جامع ارائه گردد.

دروس تخصصی:

ردیف	عنوان	واحد	اهداف آموزشی
۱	زبان قرآن و هرمنوتیک	۲	شناخت نظریه‌های تفسیر زبان قرآن و هرمنوتیک
۲	مکاتب و جریان‌های تفسیری ۱ و ۲	۴	بررسی روش‌ها، مکاتب و متون تفسیری شیعه، معتزله، اشاعره و سلفیه، جریان قرآنیون، جریان تفسیر ادبی مصر
۳	متون تخصصی عربی معاصر	۲	آشنایی با متون تخصصی تفسیری عربی معاصر
۴	روش‌شناسی تفسیر تطبیقی	۲	بررسی روش تفسیر تطبیقی به منظور اتخاذ مبنا و انجام صحیح مطالعات تطبیقی
۵	مبانی تفسیری فریقین	۲	تحلیل مبانی مشترک و مختص فریقین
۶	تفسیر تطبیقی آیات خداشناختی ۱	۲	بررسی و نقد دیدگاه‌های فریقین در آیات توحیدی با تأکید بر پاسخ‌گویی به شبهات مربوطه
۷	تفسیر تطبیقی آیات خداشناختی ۲	۲	بررسی و نقد دیدگاه‌های فریقین در آیات توحیدی با تأکید بر پاسخ‌گویی به شبهات مربوطه
۸	تفسیر تطبیقی آیات «نبوت»	۲	نقد و تحلیل دیدگاه‌های فریقین در آیات نبوت با تأکید بر پاسخ‌گویی به شبهات
۹	تفسیر تطبیقی آیات «امامت»	۲	بررسی و نقد دیدگاه‌های فریقین در آیات امامت و پاسخ‌گویی به شبهات مربوط به آن
۱۰	تفسیر تطبیقی آیات «مهدویت»	۲	بررسی تحلیلی آیات مهدویت از دیدگاه فریقین با تأکید بر پاسخ‌گویی به شبهات
۱۱	تفسیر تطبیقی آیات «معاد»	۲	تحلیل دیدگاه‌های فریقین در آیات معاد با رویکرد پاسخ‌گویی به شبهات
۱۲	تفسیر روایی تطبیقی	۲	تحلیل مبانی نظری و تفاسیر روایی فریقین
۱۳	تفسیر تطبیقی زن و خانواده در قرآن	۲	بررسی مباحث مهم قرآن کریم در موضوع زن و خانواده
۱۴	قرآن و مستشرقان	۲	بررسی و تحلیل اهداف، روش مطالعاتی، نظریات و استدلال مستشرقان در مورد قرآن کریم با تأکید بر شبهات
۱۵	تاریخ و قرآانات قرآن	۲	بررسی دیدگاه‌های مختلف در زمینه تدوین و قرآانات قرآن با توجه به شبهات موجود

اهداف آموزشی	واحد	عنوان	ردیف
بررسی و نقد تطبیقی دیدگاه‌ها با تأکید بر آیات مرتبط با اعجاز علمی قرآن	۲	تفسیر آیات علمی قرآن	۱۶
بررسی و نقد مبانی و شیوه‌های معناشناسی واژگان قرآن	۲	معناشناسی واژگان قرآن	۱۷
بررسی تفسیر آیات تربیتی قرآن	۲	آیات تربیتی قرآن	۱۸
شناخت، بررسی و نقد مباحث کلی روایات تفسیری با تأکید بر بررسی مصداقی برخی از روایات و شبهات مرتبط	۲	نقد و بررسی روایات تفسیری	۱۹
	۴۰	جمع	

دروس عمومی

عنوان درس: فقه ۱

پیشنیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

تعداد واحد: ۲

هدف: تسلط بر برخی مباحث مهم فقه (قواعد فقهیه) با رویکرد استدلالی.

سر فصلها:

○ کلیات

- تعریف قاعد فقهی و تفاوت آن با مسئله فقهی و قواعد اصولی؛
- تقسیم قواعد فقهی (تاسیسی، امضایی، عبادی و معاملی و احکام)؛
- قواعد فقهی مورد بحث: ۱- لاضرر ۲- لاتعداد ۳- اصالة الصحه ۴- فراغ و تجاوز.
- ابعاد مورد بحث در هر قاعده:
- ۱- بیان قاعده ۲- ادله ۳- مفاد ۴- سعه اجرا ۵- ارتباط قاعده با دیگر قواعد

منابع:

۱. مصباح الاصول / آیت الله خوبی.
۲. قواعد الفقهیه / سید محمد بجنوردی؛
۳. قواعد الفقهیه / آیت ا... مکارم شیرازی؛
۴. قواعد الفقهیه / آیت ا... فاضل لنکرانی؛
۵. العناوین / عبدالفتاح نراقی
۶. دروس تمهیدیه فی القواعد الفقهیه / باقر ایروانی
۷. ماه قاعده فقهیه / سید محمد کاظم مصطفوی
۸. جواهر الکلام، محمد حسن نجفی

شیوه ارزشیابی:

شیوه ارزشیابی							
پایانی		میانی	فعالیت تکمیلی				فعالیت کلاسی
شفاهی	کتبی		خلاصه نویسی و ترجمه	مباحثه	سمینار	تحقیق	
	۱۴					۶	

عنوان درس: فقه ۲

پیشنیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

تعداد واحد: ۲

هدف: تسلط بر برخی مباحث مهم فقه (قواعد فقهیه) با رویکرد استدلالی.

سر فصلها:

- قواعد فقهی مورد بحث: ۱. نفی حرج ۲. ید ۳. سوق مسلمین ۴. سلطنت ۵. میسور
- ابعاد مورد بحث در هر قاعده:
  - ۱- بیان قاعده
  - ۲- ادله
  - ۳- مفاد
  - ۴- سعه اجرا
  - ۵- ارتباط قاعده با دیگر قواعد

منابع:

۱. مصباح الاصول / آیت الله خویی.
۲. قواعد الفقهیه / سید محمد بجنوردی؛
۳. قواعد الفقهیه / آیت ا... مکارم شیرازی؛
۴. قواعد الفقهیه / آیت ا... فاضل لنکرانی؛
۵. العناوین / عبدالفتاح نراقی
۶. دروس تمهیدیه فی القواعد الفقهیه / باقر ایروانی
۷. مائة قاعدة فقهیه / سید محمد کاظم مصطفوی
۸. جواهر الکلام، محمد حسن نجفی

شیوه ارزشیابی:

شیوه ارزشیابی						
پایانی		میانی	فعالیت تکمیلی			فعالیت کلاسی
شفاهی	کتبی		خلاصه نویسی و ترجمه	مباحثه	سمینار	
	۱۴				۶	

عنوان درس: فقه ۳

پیشنیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

تعداد واحد: ۲

هدف: بررسی و تبیین برخی از آیات الاحکام.

سر فصلها:

- ۱- کلیات (تعداد آیات و تبیین پیشینه تدریس آیات الاحکام و معرفی منابع آن)؛
- ۲- تقسیم بندی آیات الاحکام؛
- ۳- شیوه های دسته بندی آیات الاحکام:
  - الف - به ترتیب سوره های قرآنی؛
  - ب - به ترتیب تاریخ نزول قرآن؛
  - ج - به ترتیب کتب فقهی.
- ۴- گزیده ای از آیات الاحکام در باب:
  - طهاره،
  - صلاه،
  - صوم،
  - حج

منابع:

۱. آیات الاحکام / استرآبادی
۲. مسالك الافهام الى آیات الاحکام / جواد کاظمی
۳. کنز العرفان فی فقه القرآن / فاضل مقداد
۴. فقه القرآن / قطب راوندی
۵. فقه القرآن / محمد یزدی
۶. زبدة البيان / محقق اردبیلی
۷. الجامع لاحکام القرآن / قرطبی
۸. مستمسک العروه الوثقی، آیت الله سید محسن حکیم
۹. جواهرالکلام، آیت الله محمدحسن نجفی
۱۰. ریاض المسائل، آیت الله سید علی طباطبائی

شیوه ارزشیابی:

شیوه ارزشیابی							
پایانی		میانی	فعالیت تکمیلی				فعالیت کلاسی
شفاهی	کتبی		خلاصه نویسی و ترجمه	مباحثه	سمینار	تحقیق	
	۱۴					۶	

عنوان درس: فقه ۴

پیشنیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

تعداد واحد: ۲

هدف: بررسی و تبیین برخی از آیات الاحکام.

سرفصلها:

- گزیده ای از آیات الاحکام در باب:

خمس،

زکاء،

امر به معروف و نهی از منکر

نکاح

منابع:

۱. آیات الاحکام / استرآبادی
۲. مسالك الافهام الى آیات الاحکام / جواد کاظمی
۳. کنز العرفان فی فقه القرآن / فاضل مقداد
۴. فقه القرآن / قطب راوندی
۵. فقه القرآن / محمد یزدی
۶. زبده البيان / محقق اردبیلی
۷. الجامع لاحکام القرآن / قرطبی
۸. مستمسک العروه الوثقی، آیت الله سید محسن حکیم
۹. جواهر الکلام، آیت الله محمد حسن نجفی
۱۰. ریاض المسائل، آیت الله سید علی طباطبائی

شیوه ارزشیابی							
پایانی		میانی	فعالیت تکمیلی				فعالیت کلاسی
شفاهی	کتبی		خلاصه نویسی و ترجمه	مباحثه	سمینار	تحقیق	
	۱۴					۶	

عنوان درس: فقه ۵

پیشیناز: ندارد

نوع واحد: نظری

تعداد واحد: ۲

هدف: شناخت استدلالی برخی از مباحث فقهی به ویژه مباحث مرتبط با زن و خانواده

سرفصلها:

- اقسام مکاسب، (تجارت به معنی الاخص و به معنی الاعم)
- معرفی مکاسب محرمة شیخ انصاری (مؤلف و شیوه تدوین و شرح و حواشی کتاب)؛
- منهج شیخ انصاری (طرح مباحث در مکاسب)؛
- عناوین مورد بحث:
  - تدلیس ماشطه،
  - تصویر،
  - حفظ کتب ضلال
  - آلات لهو
  - غناء
  - تزیین رَجُل بما یحرم علیه و بالعکس،
  - تشبیب

متن محوری: مکاسب محرمة / شیخ مرتضی انصاری.

شیوه ارزشیابی:

شیوه ارزشیابی							
پایانی		میانی	فعالیت تکمیلی				فعالیت کلاسی
شفاهی	کتبی		خلاصه نویسی و ترجمه	مباحثه	سمینار	تحقیق	
	۱۴					۶	

منابع فرعی:

۱. جواهر الکلام، محمدحسن نجفی.
۲. مکاسب محرمة / امام خمینی (ره)
۳. مصباح الفقاهه / آیت الله خویی
۴. المكاسب و البیع / مرحوم نایینی
۵. محاضرات فی فقه الامامیه / سید محمدهادی میلانی

٦. نهج الفقاهه/سيد محسن حكيم
٧. حاشيه كتاب المكاسب/ آقا رضا همدانى
٨. هدايه الطالب الى اسرار المكاسب/ميرزا فتاح شهيدى

عنوان درس: فقه ۶

پیشنیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

تعداد واحد: ۲

هدف: هدف: شناخت استدلالی برخی از مباحث فقهی به ویژه مباحث مرتبط با زن و خانواده

سرفصلها:

- غیبت،
- ولایت اب و جد
- ولایت فقیه

متن محوری: مکاسب محرمه / شیخ مرتضی انصاری.

شیوه ارزشیابی:

شیوه ارزشیابی							
پایانی		میانی	فعالیت تکمیلی				فعالیت کلاسی
شفاهی	کتبی		خلاصه نویسی و ترجمه	مباحثه	سمینار	تحقیق	
	۱۴					۶	

منابع فرعی:

۱. جواهرالکلام، آیت الله محمدحسن نجفی
۲. مکاسب (بیع و خیارات)، آیت الله شیخ مرتضی انصاری
۳. کتاب البیع، امام خمینی^{ره}
۴. فقه العقود، آیت الله سید کاظم حائری
۵. المرتقی الی الفقه الارقی، آیت الله سید محمد روحانی
۶. مصباح الفقاهه / آیت الله خویی
۷. المكاسب و البیع / مرحوم نائینی
۸. نهج الفقاهه / سید محسن حکیم

عنوان درس: اصول ۱

پیشیناز: ندارد

نوع واحد: نظری

تعداد واحد: ۲

هدف: تسلط بر برخی مباحث اصولی تأثیر گذار در تفسیر و فقه

سرفصلها:

- وضع و اقسام آن
- اشتراک و ترادف
- علائم حقیقت و مجاز
- انواع مجاز
- استعمال لفظ در اکثر از یک معنا
- اصول لفظیه؛
- اوامر
- نواهی

شیوه ارزشیابی:

شیوه ارزشیابی							
پایانی		میانی	فعالیت تکمیلی				فعالیت کلاسی
شفاهی	کتبی		خلاصه نویسی و ترجمه	مباحثه	سمینار	تحقیق	
	۱۴					۶	

منابع فرعی:

۱. کفایه الاصول، مرحوم محمد کاظم خراسانی
۲. جواهر الاصول، آیت الله محمد حسن مرتضوی لنگرودی (تقریرات درس امام خمینی^(ع))
۳. بحوث فی علم الاصول، آیت الله سید محمود هاشمی (تقریرات شهید سید محمد باقر صدر)
۴. فوائد الاصول، محمد علی کاظمی خراسانی (تقریرات آیت الله محمد حسین غروی نائینی)
۵. المحاضرات، آیت الله محمد اسحاق فیاض (تقریرات آیت الله سید ابوالقاسم خویی)
۶. اصول العامه لفقہ المقارن، آیت الله سید محمد تقی طباطبایی حکیم
۷. قواعد اصول الفقه علی مذهب الامامیه / مجمع جهانی اهل البیت.
۸. حلقه ثالثه / شهید صدر؛
۹. - اصول فقه کاربردی / حسین قاضی و سعید شریعتی؛

۱۰. درآمدی بر نقش اصول فقه در تفسیر قرآن / حسن صادقی

عنوان درس: اصول ۲

پیشنیاز: اصول ۱

نوع واحد: نظری

تعداد واحد: ۲

هدف: تسلط بر برخی مباحث اصولی تأثیر گذار در تفسیر و فقه

سرفصلها:

○ مفاهیم

مفهوم شرط

مفهوم وصف

مفهوم غایت

مفهوم حصر

مفهوم لقب

مفهوم عدد

○ عام و خاص

تعریف عام و خاص

صیغ عموم

حجیت عام مخصص در باقی

سرایت اجمال عام به مخصص

گستره خطابات شفاهیه

تخصیص عمومات قرآنی

و....

○ مطلق و مقید

الفاظ مطلق

مقدمات حکمت

تنافی مطلق و مقید

شیوه ارزشیابی:

شیوه ارزشیابی							
پایانی		میانی	فعالیت تکمیلی				فعالیت کلاسی
شفاهی	کتبی		خلاصه نویسی و ترجمه	مباحثه	سمینار	تحقیق	
	۱۴					۶	

منابع فرعی:

۱. کفایه الاصول، مرحوم محمد کاظم خراسانی
۲. جواهر الاصول، آیت الله محمد حسن مرتضوی لنگرودی (تقریرات درس امام خمینی^(ع))
۳. بحوث فی علم الاصول، آیت الله سید محمود هاشمی (تقریرات شهید سید محمد باقر صدر)
۴. فوائد الاصول، محمد علی کاظمی خراسانی (تقریرات آیت الله محمد حسین غروی نائینی)
۵. المحاضرات، آیت الله محمد اسحاق فیاض (تقریرات آیت الله سید ابوالقاسم خویی)
۶. اصول العامه لفقہ المقارن، آیت الله سید محمد تقی طباطبایی حکیم
۷. قواعد اصول الفقه علی مذهب الامامیه / چاپ مجمع جهانی اهل البیت.
۸. حلقه ثالثه / شهید صدر؛
۹. اصول فقه کاربردی / حسین قاضی و سعید شریعتی؛
۱۰. درآمدی بر نقش اصول فقه در تفسیر قرآن / حسن صادقی

عنوان درس: اصول ۳

پیشنیاز: اصول ۲

نوع واحد: نظری

تعداد واحد: ۲

هدف: تسلط بر برخی مباحث اصولی تأثیر گذار در تفسیر و فقه

سر فصلها:

- بیان اجمالی قطع و ظن و برخی احکام کلی آنها
- حجیت ظواهر الفاظ
- حجیت ظواهر کتاب
- حجیت خبر واحد
- حجیت خبر واحد در غیر آیات الاحکام
- حجیت قول لغوی
- حجیت عقل
- حجیت اجماع و شهرت

شیوه ارزشیابی:

شیوه ارزشیابی							
پایانی		میانی	فعالیت تکمیلی				فعالیت کلاسی
شفاهی	کتبی		خلاصه نویسی و ترجمه	مباحثه	سمینار	تحقیق	
	۱۴					۶	

منابع فرعی:

۱. کفایه الاصول، مرحوم محمد کاظم خراسانی
۲. جواهر الاصول، آیت الله محمد حسن مرتضوی لنگرودی (تقریرات درس امام خمینی (ع))
۳. بحوث فی علم الاصول، آیت الله سید محمود هاشمی (تقریرات شهید سید محمد باقر صدر)
۴. فوائد الاصول، محمد علی کاظمی خراسانی (تقریرات آیت الله محمد حسین غروی نائینی)
۵. مصباح الاصول، آیت الله سید محمد واعظ حسینی (تقریرات آیت الله سید ابوالقاسم خویی)
۶. اصول العامه لفقہ المقارن، آیت الله سید محمد تقی طباطبایی حکیم

۷. قواعد اصول الفقه علی مذهب الامامیه / مجمع جهانی اهل البیت.
۸. حلقه ثالثه / شهید صدر؛
۹. - اصول فقه کاربرد / حسین قاضی و سعید شریعتی؛
۱۰. درآمدی بر نقش اصول فقه در تفسیر قرآن / حسن صادقی

عنوان درس: اصول ۴

پیشنیاز: اصول ۳

نوع واحد: نظری

تعداد واحد: ۲

هدف: تسلط بر برخی مباحث اصولی تأثیر گذار در تفسیر و فقه

سر فصلها:

- تعریف و تفاوت تعارض با تراحم؛
- اصل اولی در متعارضین
- اصل ثانوی در متعارضین
- اقسام و موارد جمع عرفی و تطبیقات آن ها در تفسیر و فقه؛
- احکام تعارض مستقر و اقسام ترجیح.

شیوه ارزشیابی:

شیوه ارزشیابی							
پایانی		میانی	فعالیت تکمیلی				فعالیت کلاسی
شفاهی	کتبی		خلاصه نویسی و ترجمه	مباحثه	سمینار	تحقیق	
	۱۴					۶	

منابع فرعی:

۱. کفایه الاصول، آیت الله محمد کاظم خراسانی
۲. جواهر الاصول، آیت الله محمد حسن مرتضوی لنگرودی (تقریرات درس حضرت امام خمینی^{ره})
۳. بحوث فی علم الاصول، آیت الله سید محمود هاشمی (تقریرات شهید سید محمد باقر صدر)
۴. فوائد الاصول، محمد علی کاظمی خراسانی (تقریرات آیت الله محمد حسین غروی نائینی)
۵. اصول العامه لفقہ المقارن، آیت الله سید محمد تقی طباطبایی حکیم
۶. مصباح الاصول، آیت الله سید محمد واعظ حسینی (تقریرات آیت الله سید ابوالقاسم خوبی)
۷. رساله التعادل و الترجیح، امام خمینی^{ره}
۸. قواعد اصول الفقه علی مذهب الامامیه / مجمع جهانی اهل البیت.
۹. اصول فقه کاربردی / حسین قاضی و سعید شریعتی؛
۱۰. درآمدی بر نقش اصول فقه در تفسیر قرآن / حسن صادقی

دروس تخصصی

عنوان درس: زبان قرآن و هرمنوتیک

پیشنیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

تعداد واحد: ۲

هدف: شناخت نظریه‌های تفسیر زبان قرآن و هرمنوتیک

سرفصلها:

- کلیات
  - مفاهیم (هرمنوتیک و نظریه تفسیری)
  - نسبت هرمنوتیک و نظریه تفسیری
- مسائل اساسی هرمنوتیک
  - اهمیت هرمنوتیک
  - خاستگاه و سیر تاریخی هرمنوتیک
  - اصول و مبانی هرمنوتیک
  - نحله‌های مهم هرمنوتیک
- مسائل اساسی مربوط به نظریه‌های تفسیری
  - اهمیت نظریه‌های تفسیری
  - اقسام نظریه‌های تفسیری و ملاک تقسیم بندی آنها
  - نظریه‌های تفسیر قرآن (بر اساس عناصر اساسی دخیل در تفسیر: مؤلف، متن و مفسر)
    - نظریه تفسیری متن محور (توصیف، تبیین (بیان ادله) و ارزیابی)
    - نظریه تفسیری مؤلف محور (توصیف، تبیین و ارزیابی)
    - نظریه تفسیری مفسر محور (توصیف، تبیین و ارزیابی)
    - نظریه تفسیری مؤلف - متن محور (توصیف، تبیین و ارزیابی)

روش تدریس: حل مسأله و ارائه کنفرانس

شیوه ارزشیابی:

شیوه ارزشیابی						
پایانی		میانی	فعالیت تکمیلی			فعالیت کلاسی
شفاهی	کتبی		خلاصه نویسی و ترجمه	مباحثه	سمینار	
	۱۲				*	*

تذکر: ۸ نمره فعالیت تکمیلی از بین تحقیق و سمینار به وسیله استاد انتخاب خواهد شد.

منابع فرعی:

۱. علم هرمنوتیک، ریچارد پالمر، ترجمه محمد سعید حنایی
۲. درآمدی بر هرمنوتیک، احمد واعظی
۳. منطق و مبحث علم هرمنوتیک: اصول و مبانی علم تفسیر، محمد رضا ریخته‌گران
۴. ساختار و هرمنوتیک، بابک احمدی
۵. هرمنوتیک و منطق فهم متن، علی ربانی گلپایگانی
۶. تاریخچه مکاتب تفسیری و هرمنوتیکی کتاب مقدس، رابرت گرانث، ترجمه ابولفضل ساجدی
۷. روش فهم متن، هادی رستگاری، مقدم گوهری
۸. تفسیر متن و هرمنوتیک کلاسیک، علیرضا آزاد
۹. اصول فقه، علامه محمد رضا مظفر، جلد اول
۱۰. نظریه تفسیر متن، احمد واعظی
۱۱. مکاتب تفسیر، علی اکبر بابایی
۱۲. عوامل فهم قرآن، سید حمیدرضا حسنی
۱۳. راز متن، عبدالله نصری
۱۴. علقه معنای متن به مولف، مجله روش‌شناسی علوم انسانی (حوزه و دانشگاه پیشین) شماره ۳۹

عنوان درس: مکاتب و جریان‌های تفسیری ۱

پیشنیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

تعداد واحد: ۲

هدف: شناخت تحلیلی روش‌ها، مکاتب و متون تفسیری سه جریان مهم فکری کهن: شیعه، معتزله و اشاعره

سرفصلها:

- کلیات و مقدمات
  - شناخت اصطلاحات: تفسیر، مکاتب و روشهای تفسیری، گرایش‌های تفسیری
  - بحثی کلی در تاریخ تفسیر و شکل‌گیری گرایش‌های تفسیری در پرتو اندیشه‌های کلامی
  - اهمیت و ضرورت بحث در این جریانها
- جریان تفسیری شیعه
  - جریان شناسی مکتب شیعه و شاخه‌های فرعی آن شامل سه شاخه مهم: امامیه، زیدیه و اسماعیلیه
  - جریان شناسی تفسیر شیعی با تأکید بر امامیه و نسبت آن با تفسیر زیدیه و اسماعیلیه
  - بررسی تحلیلی متون تفسیر اجتهادی شیعه با تأکید بر التبیان طوسی، مجمع البیان طبرسی، تفسیر الصافی فیض کاشانی و المیزان طباطبایی
- جریان تفسیری معتزله
  - جریان شناسی تفسیر معتزلی با توجه به مبانی و آرای کلامی این مکتب در دو شاخه معتزله بصره و بغداد
  - بررسی تحلیلی متون تفسیری معتزله با تأکید بر متشابه القرآن قاضی عبدالجبار همدانی و النکت و العیون ماوردی از شاخه بصره و الکشاف زمخشری از شاخه بغداد
- جریان تفسیری اشاعره
  - جریان شناسی مکتب فکری کلامی اشاعره و تطورات تاریخی آن
  - جریان شناسی تفسیر اشاعره با توجه به مبانی و آرای کلامی این مکتب در دو شاخه متقدم و متأخر
  - بررسی تحلیلی متون تفسیری اشاعره با تأکید بر مفاتیح الغیب فخر رازی؛ انوار التنزیل بیضاوی؛ البحر المحیط ابو حیان اندلسی؛ ارشاد العقل السلیم ابوالسعود
- بررسی تطبیقی انتقادی سه جریان تفسیری مورد بحث با محوریت آیات مورد نزاع
  - توحید و صفات خبری خداوند در آیاتی چون: ۱۰۳، انعام؛ ۱۴۳ اعراف؛ ۲۲-۲۳ قیامت
  - جبر و اختیار در آیاتی چون: ۹۶ صافات؛ ۳ فاطر؛ ۳ فرقان
  - ایمان و کفر و حکم مرتکب کبیره در آیاتی چون: ۴۴ مائده؛ ۲ تغابن
  - امامت و ولایت در آیاتی چون: ۱۲۴ بقره؛ ۵۵ مائده

روش تدریس: حل مسأله و ارائه کنفرانس

رویکردهای حاکم و توضیحات:

ارائه درس توسط استاد همراه با فعالیت کلاسی و پژوهش با محوریت متون و منابع تفسیری مورد نظر به ویژه با تأکید بر موضوعات پرچالش تفسیری در قرآن

شیوه ارزشیابی:

شیوه ارزشیابی							
پایانی		میانی	فعالیت تکمیلی				فعالیت کلاسی
شفاهی	کتبی		خلاصه نویسی و ترجمه	مباحثه	سمینار	تحقیق	
	۱۲				*	*	

تذکر: ۸ نمره فعالیت تکمیلی از بین تحقیق و سمینار به وسیله استاد انتخاب خواهد شد.

منابع فرعی:

۱. مکاتب تفسیری، بابایی، ج ۱
۲. آسیب شناسی جریانهای تفسیری، اسعدی و دیگران، ج ۲
۳. التبیان، شیخ طوسی
۴. مجمع البیان، طبرسی
۵. المیزان فی تفسیر القرآن، علامه طباطبایی
۶. متشابه القرآن، قاضی عبدالجبار همدانی
۷. النکت و العیون، ماوردی
۸. الکشاف، زمخشری
۹. مفاتیح الغیب، فخر رازی
۱۰. انوار التنزیل، بیضاوی
۱۱. البحر المحیط، ابو حیان اندلسی
۱۲. ارشاد العقل السلیم، ابوالسعود

عنوان درس: مکاتب و جریان‌های تفسیری ۲

تعداد واحد: ۲   نوع واحد: نظری   پیشیاز: مکاتب و جریان‌های تفسیری ۱

هدف: شناخت تحلیلی روش‌ها، مکاتب و متون تفسیری سه جریان مهم فکری متأخر: سلفیه، قرآن‌گرایان و ادبی معاصر

سرفصلها:

- کلیات و مقدمات
  - جریان‌شناسی تحول و اصلاح‌گرایی در تفکر اسلامی از قرن هفتم تا معاصر
  - اهمیت و ضرورت بحث در جریان‌های مورد نظر
- جریان تفسیری سلفیان
  - جریان‌شناسی تفسیر سلفیان با توجه به مبانی فکری کلامی سلفیه و ابعاد تفسیری آنها در دو شاخه متقدم و متأخر
  - بررسی تحلیلی انتقادی متون تفسیری سلفیان با محوریت آیات توحید و صفات الهی، ایمان و کفر، شفاعت و توسل در تفاسیری چون التفسیر الکبیر ابن تیمیه؛ تفسیر القرآن العظیم ابن کثیر؛ المنار محمدرشیدرضا؛ اضواءالبیان شنقیطی؛ الکنز الثمین ابن عثیمین؛ التدر و البیان مغراوی
- جریان تفسیری قرآنیان
  - جریان‌شناسی تفسیر قرآنیان با توجه به مبانی و اصول فکری کلامی ایشان در دو شاخه سنی و شیعی در جهان اسلام
  - بررسی تحلیلی انتقادی متون تفسیری قرآنیان با محوریت آیات پرچالش همچون آیات ولایت اهل بیت (ع)، آیه دابه الارض (نمل، ۸۲) و الصلاة الوسطی (بقره، ۲۳۸) در تفاسیری چون التفسیر القرآنی للقرآن عبدالکریم الخطیب؛ تابشی از قرآن سید ابوالفضل برقی
- جریان تفسیر ادبی معاصر
  - جریان‌شناسی تفسیر ادبی معاصر و اصول تفسیری آن با توجه به مبانی و اصول فکری و ادبی پیروان آن
  - بررسی تحلیلی انتقادی متون تفسیری جریان ادبی معاصر با محوریت آیات قصص و احوال قیامت در تفاسیری چون التفسیر البیانی بنت الشاطی، و آثار تفسیر موضوعی این جریان به ویژه الفن القصصی فی القرآن الکریم، و القرآن الکریم و مشکلات حیاتنا المعاصره، از محمد احمد خلف الله، قضایا الانسان، و التفسیر العصری بنت الشاطی

روش تدریس: حل مسأله و ارائه کنفرانس

رویکردهای حاکم و توضیحات:

ارائه درس توسط استاد همراه با فعالیت کلاسی و پژوهش با محوریت متون و منابع تفسیری مورد نظر با تأکید بر موضوعات چالشی در جریان مورد بحث

شیوه ارزشیابی:

شیوه ارزشیابی							
پایانی		میانی	فعالیت تکمیلی				فعالیت کلاسی
شفاهی	کتبی		خلاصه نویسی و ترجمه	مباحثه	سمینار	تحقیق	
	۱۲				*	*	

تذکر: ۸ نمره فعالیت تکمیلی از بین تحقیق و سمینار به وسیله استاد انتخاب خواهد شد.

منابع فرعی:

۱. آسیب شناسی جریانهای تفسیری، اسعدی و دیگران، ج ۱ و ۲
۲. مکاتب تفسیری، بابایی، ج ۲
۳. نقد و بررسی جریان تفسیر سلفی، فتحی
۴. اتجاهات التجدید فی تفسیر القرآن الکریم، محمد ابراهیم، شریف
۵. مناهج التجدید فی النحو و البلاغه و التفسیر، امین الخولی
۶. تفسیر الکبیر، ابن تیمیه
۷. تفسیر القرآن العظیم، ابن کثیر
۸. المنار، محمد رشید رضا
۹. التفسیر القرآنی للقرآن، عبدالکریم الخطیب
۱۰. الفرقان، صادقی تهرانی
۱۱. التفسیر البیانی، بنت الشاطی
۱۲. الفن القصصی فی القرآن الکریم، محمد احمد خلف الله
۱۳. القرآن الکریم و مشکلات حیاتنا المعاصره، محمد احمد خلف الله
۱۴. القران و قضایا الانسان، بنت الشاطی
۱۵. القرآن و التفسیر العصری، بنت الشاطی
۱۶. تابشی از قرآن، سید ابوالفضل برقی

عنوان درس: متون تخصصی عربی معاصر

پیشنیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

تعداد واحد: ۲

هدف: آشنایی با متون تخصصی تفسیری عربی معاصر

سر فصلها:

- کلیات: شامل ویژگیهای زبان عربی معاصر، ضرورت فراگیری زبان عربی معاصر، شیوه های فراگیری زبان عربی معاصر، معرفی فرهنگ های معاصر یکزبانانه و دو زبانانه معاصر از جمله المعجم الوسيط تألیف مجمع اللغة العربیة و فرهنگ عربی - فارسی معاصر تألیف آذرنوش
- ترجمه چند متن منتخب تفسیری و علوم قرآنی معاصر از نویسندگان مختلف با رویکرد آموزش سبک و زبان عربی معاصر

روش تدریس: حل مسأله و ارائه کنفرانس

شیوه ارزشیابی:

شیوه ارزشیابی							
پایانی		میانی	فعالیت تکمیلی				فعالیت کلاسی
شفاهی	کتبی		خلاصه نویسی و ترجمه	مباحثه	سمینار	تحقیق	
	۱۲				*	*	

تذکر: ۸ نمره فعالیت تکمیلی از بین تحقیق و سمینار به وسیله استاد انتخاب خواهد شد.

منبع اصلی:

۱. بخش دوم کتاب النصوص القرآنیة المعاصرة، صفحات: ۱۳۱ - ۱۳۷ و ۱۵۱ - ۱۵۸ و ۱۷۹ - ۱۹۹ و ۱۹۱ - ۱۹۶ و ۲۱۸ - ۲۲۳ و ۲۲۹ - ۲۳۵؛ تألیف علی فتحی نشر هاجر و پژوهشگاه حوزه و دانشگاه

منابع فرعی:

۱. المعجم الوسيط
۲. فرهنگ معاصر عربی - فارسی آذرتاش آذرنوش
۳. فرهنگ اصطلاحات معاصر عربی، نجفعلی میرزائی
۴. شبهات و ردود حول القرآن الکریم، محمد هادی معرفت
۵. التصوير الفنی، سید قطب

۶. النصّ القرآنی من تهافت القراءة الى افق التدبیر، قطب الیسونی
۷. المرأه فی القرآن الکریم. محمد کامل حسن المحامی
۸. قرائت متون معاصر، مصطفی جباری، احسان اسمعیلی طاهری
۹. مقالات قرآنی و ادبی در مجلات عربی از جمله: الثقافه، رساله الثقلین، التوحید، الوحده، ثقافتنا، فضیله التراث الادیبی، مجله اللغه العربیة و آدابها، جامعه الكوفه

سایت های عربی قرآنی:

۱. موقع القرآن الکریم www.holyquran.net
۲. البحث فی القرآن <http://islam.org/mosque/arabicscript/sindex.htm>
۳. قسم القرآن فی موقع آل البیت www.al-shia.com/html/ara/sout/quran.htm
۴. مکتبه القرآنیه www.al-shia.com/html/ara/lib/quran.php
۵. الکتب و المقالات القرآنیه www.al-islam.org/arabic/main۳.htm quran
۶. موقع الفدک www.fadak.org
۷. القرآن لشباب www.playandlearn.org/quran/index.htm
۸. المقالات <http://majallah/jadwal.htm>
۹. قسم القرآن فی موقع الشبکه الاسلامیة <http://islamweb.net>

عنوان درس: روش شناسی تفسیر تطبیقی

پیشنیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

تعداد واحد: ۲

هدف: بررسی روش تفسیر تطبیقی به منظور اتخاذ مبنا و انجام صحیح مطالعات تطبیقی

سر فصلها:

- کلیات: چستی تفسیر تطبیقی (بررسی تعاریف مختلف تفسیر تطبیقی و مصطلحات تفسیر مقارن، و تفسیر موازن)، تفاوت تفسیر تطبیقی با تفسیر مذهبی، پیشینه تفسیر تطبیقی، قلمرو تفسیر تطبیقی (حوزه قصص قرآن، حوزه بین الادیانی، حوزه بین مذهبی، مثلا دو تفسیر مختلف متعلق به یک مذهب کلامی، فقهی، ادبی، حوزه درون مذهبی و... در دو منطقه جغرافیایی یا دو مقطع تاریخی، و...)، اغراض تفسیر یا مطالعه تطبیقی
  - مبانی تفسیر تطبیقی (مبانی خاص مطالعه تطبیقی) از قبیل وجود اشتراک و اختلاف میان دو طرف تطبیق، تأثیر باورهای مذهبی مفسر در تفسیرش
  - روش (فرایند یا مراحل) تفسیر تطبیقی (شامل: تعیین محدوده تطبیق، نقل مستند، نقل وجوه مشترک، نقل وجوه اختلاف، تبیین مواضع وفاق و خلاف، داوری میان دیدگاهها و...)
  - شرایط تفسیر تطبیقی صحیح (عدم تعصب بر پیش فرضهای مذهبی، عدم نسبت تفسیر به رأی به تفاسیر مذهب دیگر، خارج ندانستن فرقه مقابل از دین، پرهیز از نقل با واسطه، پرهیز از اطلاق عقیده عده ای محدود به کل پیروان مذهب، به کار نبردن ادبیات ناپسند، پرهیز از استناد به منابع ضعیف و نامعتبر)
- روش تدریس: حل مسأله و ارائه کنفرانس

شیوه ارزشیابی:

شیوه ارزشیابی							
پایانی		میانی	فعالیت تکمیلی				فعالیت کلاسی
شفاهی	کتابی		خلاصه نویسی و ترجمه	مباحثه	سمینار	تحقیق	
	۱۲				*	*	

تذکر: ۸ نمره فعالیت تکمیلی از بین تحقیق و سمینار به وسیله استاد انتخاب خواهد شد.

منابع فرعی:

۱. روش شناسی مطالعات دینی، احد فرامرز قراملکی
۲. دایره المعارف قرآن کریم، جلد ۸ مقاله تفسیر تطبیقی
۳. النحو التطبیقی من القرآن و السنه، جمال الدین ابراهیم القرش

۴. تفسیر تطبیقی، فتح الله نجارزادگان
۵. مطالعات تطبیقی مذاهب، ضرورتها و بایسته‌ها، علی اکبر نیکزاد (مقاله)
۶. التفسیر المقارن در اسه تأصیلیه، مصطفی ابراهیم مشنی
۷. تفسیر تطبیقی، انسیه عسگری
۸. کارآیی و اثر بخشی در مطالعات تطبیقی ادیان، احد فرامرز قراملکی (مقاله)
۹. روش شناسی مطالعات تطبیقی در تفسیر قرآن، محمد علی رضایی اصفهانی (مقاله)
۱۰. التفسیر الموضوعی المقارن، محمد باقر ناصری (مقاله)
۱۱. آیات الاحکام تطبیقی، محمد فاکر میبدی (مقاله)
۱۲. مداخل جدیدہ للتفسیر، حسن غالب
۱۳. دراسات فی التفسیر الموضوعی للقصص القرآنی، احمد جمال عمری
۱۴. در اسه مقارنه فی التفسیر و اصوله، علی سالوس
۱۵. بحوث فی اصول التفسیر و مناهجه، فهد بن عبدالرحمن الرومی
۱۶. التفسیر الموضوعی بین النظریه و التطبيق، صلاح عبدالفتاح الخالدي
۱۷. التفسیر التطبیقی منهج علمی لدراسه النص القرآنی، حسن بشیر صدیق
۱۸. قاموس المفاهیم القرآنیه: التفسیر الموضوعی التحلیلی المقارن، عبداللطیف برّی
۱۹. پژوهش تطبیقی در روایات تفسیری فریقین، مهدی رستم نژاد
۲۰. مبانی تفسیر تطبیقی از دیدگاه فریقین، مرتضی خاکیان
۲۱. دراسات فی التفسیر الموضوعی للقرآن الکریم، زاهر بن عواض المعی
۲۲. پژوهشی تطبیقی در تفسیر آیه « فإذا فرغت فانصب » از منظر فریقین، سید محمود طیب حسینی
۲۳. مجلات: مطالعات تفسیری، مطالعات تطبیقی قرآن و حدیث؛ پژوهشهای تفسیر تطبیقی؛ و ...

عنوان درس: مبانی تفسیری فریقین

پیشنیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

تعداد واحد: ۲

هدف: تحلیل مبانی مشترک و مختص فریقین

سرفصلها:

○ کلیات

- مفهوم شناسی: بررسی واژگان تفسیر و تأویل، ظهر و بطن، مبانی و واژگان مرتبط
- انواع و اقسام مبانی (صدوری، دلالی، روشی، گرایشی و کلامی)
- ضرورت و اهمیت شناخت مبانی تفسیر فریقین
- پیشینه بحث (پژوهش های مستقل و ضمن موضوعی)
- منبع شناسی (منابع درباره مبانی مشترک و مختص فریقین)

○ مبانی

● مبانی مشترک

- امکان تفسیر
- دیدگاه مخالفان
- دیدگاه موافقان
- جواز تفسیر
- دیدگاه مخالفان
- دیدگاه موافقان
- ضرورت تفسیر
- ساختار چند معنایی قرآن (بطون)
- وجود تأویل برای قرآن
- وجود سطح ها و ساحت های گوناگون برای فهم قرآن
- حرمت تفسیر به رأی
- حجیت سنت رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم در تفسیر
- جدایی ناپذیری قرآن و سنت رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم
- مصونیت قرآن از تحریف
- وحیانی بودن قرآن
- جامعیت، جهانی و جاودانگی قرآن

● مبانی مختصّ

شیعه

مرجعیت و حجیت سنت اهل بیت رسول خدا علیهم السلام در تفسیر

جدایی ناپذیری قرآن و اهل بیت رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم

حجیت عقل قطعی در تفسیر

نصّ و قرائت واحد قرآن

...

اهل سنت

حجیت قول صحابه و تابعین در تفسیر

تأکید بر عقل ظنی در تفسیر (قیاس)

...

رویکردهای حاکم و توضیحات:

۱. به موازات بررسی مبانی مشترک، به موارد اختلافی اقوال علمای فریقین در مبانی و منابع نیز توجه ویژه گردد.

۲. مبانی مشترک و مختص فریقین در چند آیه به صورت کارگاهی در کلاس مورد بررسی و تحلیل قرار گیرد.

۳. بخشی از منابع و مبانی فریقین به طلاب واگذار شود تا به صورت کنفرانس و پژوهش در کلاس ارائه نمایند.

روش تدریس: حل مسأله و ارائه کنفرانس

شیوه ارزشیابی:

شیوه ارزشیابی							
پایانی		میانی	فعالیت تکمیلی				فعالیت کلاسی
شفاهی	کتبی		خلاصه نویسی و ترجمه	مباحثه	سمینار	تحقیق	
	۱۲				*	*	

تذکر: ۸ نمره فعالیت تکمیلی از بین تحقیق و سمینار به وسیله استاد انتخاب خواهد شد.

منابع فرعی:

۱. مقدمات تفاسیر منتخب فریقین (۱- منهج الصادقین، ملا فتح الله کاشانی) مقدمه مصنف به همراه مقدمه مصحح (علامه شعرانی) { ۲- المیزان فی تفسیر القرآن، علامه سید محمد حسین طباطبایی ۳- تسنیم، آیت الله عبدالله جوادی آملی ۴- جامع البیان عن تأویل القرآن، طبری ۵- روح المعانی فی

تفسیر القرآن العظیم و السبع المثانی، آلوسی بغدادی ۶- محاسن التأویل، محمد جمال الدین القاسمی)

۲. التفسیر و المفسرون فی ثوبه القشيب، آیت الله محمد هادی معرفت
۳. التفسیر الأثری الجامع (مقدمه)، آیت الله محمد هادی معرفت
۴. مبانی و روش های تفسیر قرآن، آیت الله عباسعلی عمید زنجانی
۵. مبانی و روش های تفسیری، محمد کاظم شاکر
۶. تفسیر تطبیقی، فتح الله نجارزادگان
۷. اصول التفسیر و قواعد، خالد عبدالرحمن العکک
۸. پژوهشی تطبیقی در روایات تفسیری فریقین، مهدی رستم نژاد
۹. نقش اهل بیت علیهم السلام در احیای دین، علامه مرتضی عسکری
۱۰. القرآن الکریم و روایات المدرستین، علامه مرتضی عسکری
۱۱. المنهج الصحيح فی تفسیر القرآن، عبدالنبی مهدی
۱۲. رساله الاسلام، دار التقرب مصر (مجموعه مقالات)
۱۳. الشیعه و القرآن، احسان الهی ظهیر
۱۴. تفسیر فریقین: تاریخ، مبانی و اصول، عبدالکریم بهجت پور
۱۵. بررسی تطبیقی مبانی تفسیر قرآن در دیدگاه فریقین، فتح الله نجارزادگان
۱۶. مبانی تفسیری شیخ مفید، عبدالهادی مسعودی (مقاله)
۱۷. دایره المعارف قرآن کریم ج ۸، مرکز فرهنگ و معارف قرآن کریم

عنوان درس: تفسیر تطبیقی آیات خداشناختی ۱

پیشنیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

تعداد واحد: ۲

هدف: بررسی و نقد دیدگاه‌های فریقین در آیات توحیدی با تأکید بر پاسخ‌گویی به شبهات مربوطه

سرفصلها:

- کلیات: مفهوم صفت، اسم، اسم اعظم، تقسیمات اسماء و صفات الهی، بدیهی بودن اصل وجود خداوند
- تفسیر تطبیقی آیات ناظر به توحید ذاتی (سوره توحید و آیات ۶۵ ص، ۴ زمر، ۳۵ نور)
- تفسیر تطبیقی آیات موهم جسمانیت خدا و نفی توحید ذاتی مانند: آیات رویت خداوند (اعراف ۱۴۳، انعام ۱۰۳)؛ اتیان خداوند (بقره ۲۱۰، حشر ۲)؛ وجه الله (بقره ۱۱۵، رحمن ۲۷)؛ کرسی خداوند (بقره ۲۵۵)؛ عرش خدا (اعراف ۵۴، طه ۵)
- تفسیر تطبیقی آیات ناظر به توحید صفات ذاتی شامل:
  - آیات ناظر به توحید در حیات (غافر ۴۰، آل عمران ۲، غافر ۶۵)
  - آیات ناظر به توحید در علم (بقره ۲۱۶، یوسف ۸۳ و ۱۰۰)
  - آیات ناظر به توحید در قدرت (بقره ۱۶۵، روم ۵۴، حدید ۲)

روش تدریس: حل مسأله و ارائه کنفرانس

شیوه ارزشیابی:

شیوه ارزشیابی							
پایانی		میانی	فعالیت تکمیلی				فعالیت کلاسی
شفاهی	کتبی		خلاصه نویسی و ترجمه	مباحثه	سمینار	تحقیق	
	۱۲				*	*	

تذکر: ۸ نمره فعالیت تکمیلی از بین تحقیق و سمینار به وسیله استاد انتخاب خواهد شد.

منابع فرعی:

۱. التیان، شیخ طوسی
۲. المیزان، علامه طباطبایی
۳. مجمع البیان، طبرسی
۴. الصافی، فیض کاشانی
۵. تفسیر تسنیم، آیت الله جوادی آملی

۶. الکشاف، زمخشری
۷. مفاتیح الغیب، فخر رازی
۸. انوار التنزیل، بیضاوی
۹. المنار، رشید رضا
۱۰. التحریر و التنویر، ابن عاشور
۱۱. توحید، شهید مطهری
۱۲. توحید در قرآن، آیت الله جوادی آملی
۱۳. الله شناسی، سید محمد حسین حسینی تهرانی
۱۴. مفاهیم القرآن، آیت الله سبحانی
۱۵. نفحات القرآن، آیت الله مکارم شیرازی
۱۶. روح المعانی، آلوسی

عنوان درس: تفسیر تطبیقی آیات خداشناختی ۲

تعداد واحد: ۲   نوع واحد: نظری   پیشیناز: تفسیر تطبیقی آیات خداشناختی ۱

هدف: بررسی و نقد دیدگاه‌های فریقین در آیات توحیدی با تأکید بر پاسخ‌گویی به شبهات مربوطه

سر فصلها:

- تفسیر تطبیقی آیات ناظر به توحید در خالقیت (فاطر ۳، انعام ۲_ ۱۰۱)
  - تفسیر تطبیقی آیات ناظر به توحید در مالکیت (فاطر ۱۳، سباء ۲۲، ...)
  - تفسیر تطبیقی آیات ناظر به توحید در ربوبیت (انبیاء ۲۲، انعام ۷۶۲، آل عمران ۱۸، جاثیه ۳۶)
  - تفسیر تطبیقی آیه ناظر به توحید در رازقیت (ذاریات ۵۸)
  - بررسی و نقد شبهات ناظر به توحید افعالی
    - توحید افعالی و نظام علیت
    - توحید افعالی و اراده انسان
    - توحید افعالی و وجود شرور در جهان طبیعت
    - توحید افعالی و روایات تفویض به اهل بیت (ع)
    - توحید افعالی و اسناد اخلال، مکر، استهزاء و ... به خداوند
    - توحید افعالی و اسناد معاصی انسان به خداوند سبحان
- روش تدریس: حل مسأله و ارائه کنفرانس

شیوه ارزشیابی:

شیوه ارزشیابی							
پایانی		میانی	فعالیت تکمیلی				فعالیت کلاسی
شفاهی	کتبی		خلاصه نویسی و ترجمه	مباحثه	سمینار	تحقیق	
	۱۲				*	*	

تذکر: ۸ نمره فعالیت تکمیلی از بین تحقیق و سمینار به وسیله استاد انتخاب خواهد شد.

منابع فرعی:

۱. التبیان، شیخ طوسی
۲. المیزان، علامه طباطبایی
۳. مجمع البیان، طبرسی
۴. الصافی، فیض کاشانی
۵. تفسیر تسنیم، آیت الله جوادی آملی
۶. الکشاف، زمخشری
۷. مفاتیح الغیب، فخر رازی
۸. انوار التنزیل، بیضاوی
۹. المنار، رشید رضا
۱۰. التحریر و التنویر، ابن عاشور
۱۱. توحید، شهید مطهری
۱۲. توحید در قرآن، آیت الله جوادی آملی
۱۳. الله شناسی، سید محمد حسین حسینی تهرانی
۱۴. مفاهیم القرآن، آیت الله سبحانی
۱۵. نفحات القرآن، آیت الله مکارم شیرازی
۱۶. روح المعانی، آلوسی

عنوان درس: تفسیر تطبیقی آیات «نبوت»

پیشنیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

تعداد واحد: ۲

هدف: نقد و تحلیل دیدگاه‌های فریقین در آیات نبوت با تأکید بر پاسخ‌گویی به شبهات

سرفصلها:

- کلیات
  - نبوت عامه
    - ضرورت عقلی وحی (آیات: ۹۱ انعام، ۱۶۵ نساء)
    - حقیقت وحی، گونه‌های وحی، اقسام وحی (آیات: ۱۹۳ و ۱۹۴ شعراء، ۵۱ و ۵۲ شوری، ۹۷ بقره)
    - حقیقت معجزه، دلالت معجزه، نقش پیامبر در معجزه (۴۹ آل عمران، ۶۳ شعراء، ۶۰ بقره، ۱۰۸ اعراف)
    - عصمت پیامبران (۲۱۳ بقره)
    - شبهات عصمت پیامبران
      - حضرت آدم (۱۲۲ طه)، حضرت ابراهیم (۸۸ و ۸۹ صافات)، حضرت موسی (۱۸ - ۲۰ شعراء)
  - نبوت خاصه
    - نشانه‌های پیامبر نزد اهل کتاب (۸۹ و ۱۴۶ بقره، ۶۹ مؤمنون، ۱۰ احقاف و...)
    - شبهات ناظر به عصمت پیامبر خاتم (۴۳ توبه، ۶۷ انفال، ۵۴ غافر، ۲ فتح، ۳۷ احزاب، ۵۲ - ۵۴ حج، ۱ تحریم)
    - خاتمیت پیامبر (۴۰ احزاب، ۲۸ سبأ، ۱ فرقان، ۱۵۸ اعراف، ۱۱۵ انعام)
    - جامعیت شریعت اسلام (۴۸ مائده، ۱۱۵ انعام، ۳۰ روم)
    - پیروزی بر ادیان (۳۳ توبه، ۲۸ فتح، ۹ صف)
- روش تدریس: حل مسأله و ارائه کنفرانس

شیوه ارزشیابی:

شیوه ارزشیابی							
پایانی		میانی	فعالیت تکمیلی				فعالیت کلاسی
شفاهی	کتبی		خلاصه نویسی و ترجمه	مباحثه	سمینار	تحقیق	
	۱۲				*	*	

تذکر: ۸ نمره فعالیت تکمیلی از بین تحقیق و سمینار به وسیله استاد انتخاب خواهد شد.

منابع فرعی:

۱. تفاسیر مهم و مشهور از جمله: التبیان شیخ طوسی - مجمع البیان، طبرسی - التفسیر الکبیر، فخر رازی - الکشاف، زمخشری - الصافی، فیض کاشانی - المیزان، علامه طباطبائی - روح المعانی، آلوسی - تسنیم، جوادی آملی - نمونه، مکارم شیرازی - فی ظلال القرآن، سیدقطب - التفسیر الحدیث، دروزه - احسن الحدیث، سید علی اکبر قرشی و....
۲. راه و راهنما شناسی، آیت الله مصباح
۳. مفاهیم القرآن، آیت الله سبحانی
۴. پیام قرآن، آیت الله مکارم شیرازی
۵. همراه با پیامبران در قرآن، عقیف عبد الفتاح طباره
۶. تفسیر موضوعی قرآن، جلد ۳، آیت الله جوادی آملی
۷. وحی و نبوت، شهید مطهری
۸. وحی در قرآن، محمود عبداللهی
۹. وحی و نبوت، آیت الله جوادی آملی
۱۰. تنزیه الانبیاء، سیدمرتضی
۱۱. مقاله قرآن و آزادی اسراء، آیت الله نعمت الله صالحی نجف آبادی، کیهان اندیشه، ش ۳۶ و ۳۷
۱۲. مقالات مختلف در حوزه عصمت پیامبر و شبهات مربوط

عنوان درس: تفسیر تطبیقی آیات «امامت»

پیشنیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

تعداد واحد: ۲

هدف: بررسی و نقد و دیدگاه‌های فریقین در آیات امامت و پاسخ‌گویی به شبهات مربوط به آن

سرفصلها:

○ کلیات

- معنی شناسی امام (بقره ۱۲۴)
- ضرورت وجود امام

○ امامت عامه

- وجوب اطاعت از اولی الامر (نساء ۵۹)
- وجوب هدایت‌کننده برای همه زمانها (رعد ۷)
- لزوم عصمت امام (آیات اولی الامر، تطهیر، ابتلا، صادقین)
- ویژگی‌های امام
- عصمت، علم امام، علم غیب، نصب امام
- شئون امام

□ ولایت تکوینی، مرجعیت علمی، زعامت سیاسی

○ امامت خاصه

- آیات ناظر به امامت ائمه علیهم السلام (آیات: اِکمال، تبلیغ، ولایت)
- آیات ناظر به ویژگی‌های ائمه علیهم السلام (آیات: اِکمال، تبلیغ، ولایت، نجوا، لیلَةُ المیت، انفاق در نهان و آشکار، علم الکتاب، هادی امت)
- آیات ناظر به شئون ائمه علیهم السلام (ولایت تکوینی، مرجعیت علمی، زعامت سیاسی)

روش تدریس: حل مسأله و ارائه کنفرانس

شیوه ارزشیابی:

شیوه ارزشیابی							
پایانی		میانی	فعالیت تکمیلی				فعالیت کلاسی
شفاهی	کتبی		خلاصه نویسی و ترجمه	مباحثه	سمینار	تحقیق	
	۱۲				*	*	

تذکر: ۸ نمره فعالیت تکمیلی از بین تحقیق و سمینار به وسیله استاد انتخاب خواهد شد.

منابع فرعی:

۱. بررسی تطبیقی امام و مقام امامت از دیدگاه فریقین، فتح الله نجارزادگان
۲. آیات ولایت در قرآن، آیت الله مکارم
۳. تفسیر موضوعی قرآن، جلد ۳، آیت الله جوادی آملی
۴. پیرامون وحی و رهبری، آیت الله جوادی آملی
۵. ولایت و امامت پژوهی از منظر قرآن، محمد اسعدی
۶. قرآن و امامت اهل بیت (ع)، علیرضا عظیمی فر
۷. بررسی شخصیت اهل بیت (ع) در قرآن به روش قرآن به قرآن، ولی الله نقی پورفر
۸. تفاسیر مهم و مشهور از جمله: التبیان، شیخ طوسی - مجمع البیان، طبرسی - المیزان، علامه طباطبایی - الکشاف، زمخشری - مفاتیح الغیب، فخر رازی - روح المعانی، آلوسی - فی ظلال، سید قطب - التفسیر الحدیث، دروزه - من وحی القرآن، فضل الله - احسن الحدیث، سید علی اکبر قرشی و...

عنوان درس: تفسیر تطبیقی آیات «مهدویت»

پیشنیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

تعداد واحد: ۲

هدف: بررسی تحلیلی آیات مهدویت از دیدگاه فریقین با تأکید بر پاسخ گویی به شبهات

سر فصلها:

- کلیات
  - مفهوم مهدویت در ادیان و مکاتب بشری
  - گونه شناسی آیات مهدویت (ظاهر و باطن)
- تفسیر تطبیقی آیات ناظر به فلسفه مهدویت (حدید ۲۵، انبیاء ۱۸-۱۶، سباء ۹-۴۸، طه ۵۰)
- تفسیر تطبیقی آیات بشارت دهنده به ظهور عصر مهدوی (اعراف ۱۲۸، قصص ۶-۴، صافات ۳-۱۷۱، انبیاء ۱۰۵، مائده ۵۶)
- تفسیر تطبیقی آیات ناظر به رخداد های خارق العاده عصر ظهور (بقره ۲۱۰، نساء ۱۵۹، فصلت ۵۳، انعام ۱۵۸، نمل ۸۲ و ۸۳، سجده ۲۱)
- تفسیر تطبیقی آیات ناظر به فرجام ادیان و مذاهب در عصر مهدوی (توبه ۳۳، اسراء ۷-۴، آل عمران ۵۵، مائده ۱۴ و ۶۴)
- تفسیر تطبیقی آیات ناظر به اوصاف عصر و جامعه مهدوی (نور ۵۵، مائده ۵۴، انعام ۸۹، حج ۴۱، آل عمران ۱-۱۴۰، محمد ۳۸، اعراف ۶-۱۵، حجر ۸-۳۶، اعراف ۹۶)
- تفسیر تطبیقی آیات ناظر به فرجام عصر مهدوی (اسراء ۵۸ و ذیل آیه ۵۵ نور)

روش تدریس: حل مسأله و ارائه کنفرانس

شیوه ارزشیابی:

شیوه ارزشیابی							
پایانی		میانی	فعالیت تکمیلی				فعالیت کلاسی
شفاهی	کتبی		خلاصه نویسی و ترجمه	مباحثه	سمینار	تحقیق	
	۱۲				*	*	

تذکر: ۸ نمره فعالیت تکمیلی از بین تحقیق و سمینار به وسیله استاد انتخاب خواهد شد.

منابع فرعی:

۱. المیزان، علامه طباطبایی
۲. مجمع البیان، امین الاسلام طبرسی
۳. الکاشف، محمدجواد مغنیه
۴. تفسیر تسنیم، آیه الله جوادی آملی
۵. مفاتیح الغیب، فخر رازی
۶. انوار التنزیل و اسرار التاویل، بیضاوی
۷. الکشاف، زمخشری
۸. المنار، رشیدرضا
۹. التحریر و التنویر، ابن عاشور
۱۰. روح المعانی، آلوسی
۱۱. امام مهدی (عج) موجود موعود، آیه الله جوادی آملی
۱۲. بررسی تطبیقی تفسیر آیات مهدویت، دکتر نجارزادگان
۱۳. بررسی تطبیقی مهدویت در روایات شیعه و اهل سنت، دکتر مهدی اکبرنژاد
۱۴. ظهور نور، آیه الله سعادت پرور
۱۵. عصر ظهور، علی کورانی
۱۶. دانشنامه امام مهدی (عج)، آیه الله ری شهری
۱۷. فصلنامه علمی تخصصی انتظار موعود
۱۸. مجموعه مقالات همایش بین المللی دکتربین مهدویت
۱۹. مجله علمی پژوهشی مشرق موعود
۲۰. تفسیر الصافی، فیض کاشانی
۲۱. نور الثقلین، حویزی
۲۲. البرهان فی تفسیر القرآن، بحرانی

عنوان درس: تفسیر تطبیقی آیات «معاد»

پیشنیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

تعداد واحد: ۲

هدف: تحلیل دیدگاه‌های فریقین در آیات معاد با رویکرد پاسخ‌گویی به شبهات

سر فصلها:

- تفسیر تطبیقی آیات ناظر به ضرورت معاد (ص ۲۸، مومنون ۱۱۵، دخان ۹-۳۸، انعام ۱۲)
  - تفسیر تطبیقی آیات ناظر به حقیقت مرگ (سجده ۱۱، زمر ۴۲)
  - تفسیر تطبیقی آیات ناظر به ویژگی‌های حیات برزخی (نساء ۹۷، نحل ۲۸، ابراهیم ۲۷، غافر ۴۶)
  - تفسیر تطبیقی آیات ناظر به حقیقت نامه عمل (اسراء ۴-۱۳)، چیستی صراط (نساء ۹-۱۶۸، صافات ۲۳، مریم ۲-۷۱)، پرسش از اعمال (حجر ۹۲، اعراف ۶، صافات ۲۴)، سنجش اعمال (اعراف ۹-۸)
  - تفسیر تطبیقی آیات ناظر به تجسم اعمال (سباء ۳۳، زمر ۷، کهف ۴۹، زلزله ۸-۶)
  - تفسیر تطبیقی آیات ناظر به نقش پیامبران وائمه (ع) در فرایند معاد انسان‌ها: شهادت بر اعمال (نساء ۴۱، نحل ۸۴ و ۸۹)؛ شفاعت (زخرف ۸۶، اسراء ۷۹، ضحی ۵)؛ داوری نهایی (غاشیه ۶-۲۵، ق ۲۴، اعراف ۴۴ و ۴۶ الی ۴۹)
  - تفسیر تطبیقی آیات ناظر به خلود (احزاب ۵-۶۴، بقره ۱۶۷، انفطار ۱۶)
  - ویژگی‌های کلی بهشت: مکان بهشت (آل عمران ۱۳۳)، فقدان مطلق رنج و خستگی (حجر ۴۸، فاطر ۳۵)، فقدان مطلق خوف و حزن (اعراف ۴۹)، فقدان مطلق لغو و بیهوده‌گی (واقعیه ۵-۲۴) لذات فراتر از درک و خیال انسان (سجده ۱۷، ق ۳۵)
  - ویژگی‌های کلی جهنم: درها و طبقات جهنم (حجر ۴-۳۴، معارج ۶-۱۵، مدثر ۷-۲۶، همزه ۵-۴، قارعه ۹، فاطر ۶)؛ ذی شعور بودن جهنم (ق ۳۰)؛ ظهور جهنم (فجر ۲۳)؛ کاسته نشدن عذاب جهنم (زخرف ۷۵ و ۷۷)
  - گستره معاد: معاد ملانکه (معارج ۴)؛ معاد حیوانات (انعام ۳۸، تکویر ۵)
- روش تدریس: حل مسأله و ارائه کنفرانس

شیوه ارزشیابی:

شیوه ارزشیابی							
پایانی		میانی	فعالیت تکمیلی				فعالیت کلاسی
شفاهی	کتابی		خلاصه نویسی و ترجمه	مباحثه	سمینار	تحقیق	
	۱۲				*	*	

تذکر: ۸ نمره فعالیت تکمیلی از بین تحقیق و سمینار به وسیله استاد انتخاب خواهد شد.

منابع فرعی:

۱. المیزان، علامه سید محمد حسین طباطبایی
۲. تفسیر الصافی، فیض کاشانی
۳. مجمع البیان، طبرسی
۴. الکاشف، محمد جواد مغنیه
۵. تفسیر تسنیم، آیه الله جوادی آملی
۶. الکشاف، زمخشری
۷. مفاتیح الغیب، فخر رازی
۸. انوار التنزیل و اسرار التاویل، بیضاوی
۹. المنار، محمد رشید رضا
۱۰. التحریر و التنویر، ابن عاشور
۱۱. معاد در قرآن آیه الله جوادی آملی
۱۲. نفحات القرآن آیه الله مکارم شیرازی
۱۳. مفاهیم القرآن آیه الله سبحانی
۱۴. معاد شهید مطهری
۱۵. معارف قرآن آیه الله مصباح یزدی
۱۶. معاد شناسی آیه الله حسینی تهرانی
۱۷. التبیان، شیخ طوسی
۱۸. فی ظلال القرآن، سید بن قطب
۱۹. تفسیر نمونه، آیه الله مکارم شیرازی و همکاران

عنوان درس: تفسیر روایی تطبیقی

پیشنیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

تعداد واحد: ۲

هدف: تحلیل مبانی نظری و تفاسیر روایی فریقین

سر فصلها:

- کلیات
  - مفهوم شناسی تفسیر روایی
  - پیشینه تفسیر روایی با تاکید بر مقایسه تطبیقی جریان شیعه و اهل سنت (زمان پیدایش، رشد، عصر طلایی، رکود، حیات دوباره و ظهور تفاسیر جدید)
  - مبانی تفسیر روایی (صدوری، دلالی، احراز حجیت)
  - کارایی روایات در تفسیر قرآن
  - اصل تعامل روایات با قرآن
  - کاربردهای نقش حدیث در مبانی و قواعد تفسیر (بنیان گذاری مبانی فهم و تفسیر قرآن، بنیان گذاری گرایش ها و گونه های تفسیری، بنیان گذاری علوم قرآن)
  - کاربردهای نقش حدیث در تفسیر و تأویل آیات (تخصیص آیات، تقييد مطلقات، نسخ آیات، تبیین مجملات، تاویل آیات، احکام متشابهات، تطبیق مفهوم بر مصداق، گسترش مفهومی و مصداقی آیات، بیان مصادیق و شان نزول آیات)
- نقد و ارزیابی تفاسیر مهم روایی شیعه و اهل سنت (جامع البیان عن تاویل آی القرآن طبری، الدر المنثور سیوطی، تفسیر القمی، تفسیر المنسوب الی الامام العسکری علیه السلام، التفسیر الاثری الجامع محمد هادی معرفت، البرهان فی تفسیر القرآن سید هاشم بحرانی، تفسیر نورالثقلین عبدعلی حویزی، تفسیر العیاشی، معالم التنزیل بغوی و...)
- بررسی و نقد روایات تفسیری ذیل آیات:
  - ۳ و ۴ سوره تحریم
  - ۱۹-۵ سوره انسان
  - ۲۰۷ سوره بقره
  - ۴۱ سوره انفال
  - ۶-۷ سوره حمد

روش تدریس: حل مسأله و ارائه کنفرانس

شیوه ارزشیابی:

شیوه ارزشیابی							
پایانی		میانی	فعالیت تکمیلی				فعالیت کلاسی
شفاهی	کتبی		خلاصه نویسی و ترجمه	مباحثه	سمینار	تحقیق	
	۱۲				*	*	

تذکر: ۸ نمره فعالیت تکمیلی از بین تحقیق و سمینار به وسیله استاد انتخاب خواهد شد.

منابع فرعی:

۱. التفسیر والمفسرون فی ثوبه القشيب، آیت الله محمد هادی معرفت
۲. التفسیر والمفسرون، محمد حسین ذهبی
۳. مبانی تفسیر روایی، محمد فاکر میبدی
۴. الاسرائیلیات فی التفسیر والحديث، محمد حسین ذهبی
۵. آسیب شناسی روایات تفسیری، محمد تقی دیاری
۶. پژوهشی در باب اسرائیلیات در تفاسیر قرآن، محمد تقی دیاری
۷. الاسرائیلیات و الموضوعات فی کتب التفسیر، ابوشهبه
۸. المذاهب الاسلامیه فی تفسیر القرآن، گلذیهر
۹. مدخل تفسیر دایره المعارف الاسلامیه، امین الخولی
۱۰. تفاسیر مهم روایی فریقین (جامع البیان عن تاویل آی القرآن طبری، الدر المنثور سیوطی، تفسیر القمی، تفسیر عیاشی، تفسیر الصافی، الحدائق الناظره آیت الله سیدهاشم بحرانی؛ تفسیر المنسوب الی الامام العسکری علیه السلام، التفسیر الاثری الجامع آیت الله محمد هادی معرفت، البرهان فی تفسیر القرآن آیت الله سیدهاشم بحرانی، الکشف والبیان ثعلبی، تفسیر نورالثقلین عبدعلی حویزی، تفسیر العیاشی، معالم التنزیل بغوی، روح المعانی آلوسی و...)
۱۱. مکاتب تفسیری ج ۱، علی اکبر بابایی
۱۲. آشنایی با تفاسیر قرآن مجید، رضا استادی
۱۳. نقش حدیث در تفسیر قرآن، غلامعلی عزیزی کیا

عنوان درس: تفسیر تطبیقی زن و خانواده در قرآن

پیشنیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

تعداد واحد: ۲

هدف: بررسی مباحث مهم قرآن کریم در موضوع زن و خانواده

سرفصلها:

- مفهوم شناسی خانواده
- اهداف تشکیل خانواده
- قواعد همسرگزینی (محرمیت، کفویت)
- اقسام ازدواج (دائم، موقت، تعدد زوجات)
- نقش مادری (ولادت، ارضاع، حضانت، حفاظت)
- حقوق مالی زن (مهریه، نفقه)
- مدیریت خانواده (قوامیت، وقایت)
- اخلاق در خانواده (احسان و مصاحبت به معروف با والدین، معاشرت به معروف با همسر)
- حضور اجتماعی زنان (کار و شغل، مشارکت سیاسی [امر به معروف و نهی از منکر])
- اختلافات خانوادگی (نشوز، شقاق)
- طلاق
  - اقسام طلاق (رجعی، خلع، مبارات، قضائی)
  - احکام طلاق (مهریه، متعه، عدّه)

روش تدریس: حل مسأله و ارائه کنفرانس

شیوه ارزشیابی:

شیوه ارزشیابی							
پایانی		میانی	فعالیت تکمیلی				فعالیت کلاسی
شفاهی	کتبی		خلاصه نویسی و ترجمه	مباحثه	سمینار	تحقیق	
	۱۲				*	*	

تذکر: ۸ نمره فعالیت تکمیلی از بین تحقیق و سمینار به وسیله استاد انتخاب خواهد شد.

منابع فرعی:

۱. المیزان فی تفسیر القرآن، سید محمدحسین طباطبائی
۲. تفسیر نمونه، ناصر مکارم شیرازی و همکاران
۳. تفسیر الصافی، ملا محسن فیض کاشانی
۴. التحقیق فی کلمات القرآن الکریم، حسن مصطفوی
۵. روح المعانی فی تفسیر القرآن العظیم، سید محمود آلوسی
۶. أنوار التنزیل و أسرار التأویل، عبدالله بن عمر بیضاوی
۷. تفسیر المنار، محمد رشید رضا
۸. الدرّ المنثور فی تفسیر المأثور، جلال‌الدین سیوطی
۹. الجامع لاحکام القرآن، محمد بن احمد قرطبی
۱۰. زن در قرآن، سید محمدحسین طباطبائی، تحقیق: محمد مرادی
۱۱. زن در آینه جلال و جمال، عبدالله جوادی آملی
۱۲. زن در قرآن، حسین بستان (نجفی) و رضا دهقان نژاد
۱۳. اسلام و تفاوت‌های جنسیتی در نهادهای اجتماعی، حسین بستان (نجفی)
۱۴. التحریر و التنویر، ابن عاشور
۱۵. من وحی القرآن، سید محمدحسین فضل‌الله
۱۶. فی ظلال القرآن، سید بن قطب

عنوان درس: قرآن و مستشرقان

پیشنیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

تعداد واحد: ۲

هدف: بررسی و تحلیل اهداف، روش مطالعاتی، نظریات و استدلال مستشرقان در مورد قرآن کریم با تأکید بر شبهات

سر فصلها:

- کلیات: تعریف خاورشناسی، پیدایش، پیشینه و دوره‌های مختلف خاورشناسی، انگیزه‌ها، اهداف رویکردها و زمینه‌های فکری خاورشناسان در مطالعات قرآنی
- ادوار و اعلام قرآن پژوهی خاورشناسان: با تأکید بر آشنایی با شخصیت‌های تأثیر گذار و صاحب نظر: نولدکه، گلتسیهر، شوالی، ریچارد بل، نزیرو، جان برتن، آرتور جفری، اری روین، مینگانا، نويا، آندره ریپین، رابرت گلیو و ....
- گستره و عرصه‌های قرآن پژوهی خاورشناسان: با تأکید بر متن پژوهی، تاریخ قرآن، جمع قرآن، ترجمه قرآن، واژه شناسی، زبان و ادب قرآن، مطالعات موضوعی و ....
- روش‌ها و شیوه‌های قرآن پژوهی خاورشناسان: با تأکید بر مطالعه تاریخی، مطالعات ادبی، مطالعه انتقادی و ....
- چالش‌ها و شبهات قرآن پژوهی خاورشناسان: با تأکید بر نقد و بررسی مسأله: بشر انگاری وحی، واژگان دخیل، تحریف، قرائات، وثاقت و اصالت متن، اقتباس زبانی و محتوایی، بازتاب فرهنگ جاهلی، اقتباس از تورات و انجیل

روش تدریس: حل مسأله و ارائه کنفرانس

شیوه ارزشیابی:

شیوه ارزشیابی							
پایانی		میانی	فعالیت تکمیلی				فعالیت کلاسی
شفاهی	کتبی		خلاصه نویسی و ترجمه	مباحثه	سمینار	تحقیق	
	۱۲				*	*	

تذکر: ۸ نمره فعالیت تکمیلی از بین تحقیق و سمینار به وسیله استاد انتخاب خواهد شد.

منابع فرعی:

۱. در آستانه قرآن، رژی بلاشر، ترجمه: دکتر محمود رامیار
۲. تاریخ القرآن، تنودر نولدکه

٣. مطالعات قرآنی ونزوبرو
٤. قرائت سریانی از قرآن، همتی و شاکر
٥. آراء المستشرقين حول القرآن الكريم و تفسيره، عمر بن ابراهيم رضوان
٦. القرآن و المستشرقون، رايح لطفى جمعه
٧. في الفكر الاسلامي المعاصر، الاستشراق دراسات تحليلية تقويمية، الدكتور محمد عبدالله الشقاوي
٨. كتاب حول الإستشراق الجديد مقدمات أولية : عبد الله بن عبد الرحمن الوهبي
٩. دايرة المعارف قرآن كريم، ليدن، ترجمه
١٠. مذاهب التفسير الاسلامي، گلديزهر
١١. نقد آثار خاورشناسان، مصطفى حسين طباطبائي
١٢. مناهج المستشرقين في الدراسات العربية الاسلامية، المنظمة العربية للتربية والثقافة والعلوم
١٣. أساليب المستشرقين في ترجمة معاني القرآن الكريم دراسة أسلوبية لترجمتي سيل وآربري
١٤. لمعاني لقرآن الكريم إلى الإنجليزية: حسن سعيد غزاة
١٥. الوحي في القران الكريم وموقف المستشرقين منه: مهند محمد صالح عطية الحمداني
١٦. رسم المصحف العثماني وأوهام المستشرقين في قراءات القرآن الكريم دوافعها ودفعها: عبد
١٧. الفتح إسماعيل شلبي
١٨. الاستشراق و القرآن العظيم، الدكتور محمد خليفه
١٩. الاستشراق والمستشرقون ما لهم وما عليهم، مصطفى السباعي
٢٠. آثار مدرسة الاستشراق الألمانية في الدراسات القرآنية: ناصر بن محمد بن عثمان المنيع
٢١. موقف المستشرقين من القرآن الكريم دراسة في بعض دوائر المعارف الغربية، عدنان الوزان.
٢٢. الإسقاط في مناهج المستشرقين والمبشرين: شوقي أبو خليل
٢٣. الرد على المستشرق اليهودي جولد تسيهر في مطاعنه على القراءات: محمد حسن حسن جبل
٢٤. الاستشراق قراءة في المنهج وقصديّة الخطاب: فارس عزيز المدرس / زاهدة محمد الشوخ
٢٥. ترجمة أوري رويين لمعاني القرآن الكريم: محمد محمود أبوغدير
٢٦. علم التفسير في كتابات المستشرقين - بحوث: عبدالرزاق بن اسماعيل هرماس
٢٧. افتراءات المستشرقين على الاسلام دكتور عبدالعظيم ابراهيم محمد الرطعي
٢٨. خاورشناسان و پژوهشهای قرآنی، دکتر محمد حسين علي صغير، ترجمه: محمد صادق شريعت
٢٩. المستشرقون و شبهاتهم حول القرآن از شهيد محمدباقر حكيم
٣٠. مصدر القرآن: دراسة لشبهات المستشرقين و المبشرين، ابراهيم عوض

٣١. المستشرقون و القرآن، ابراهيم عوض
٣٢. جمع القرآن الكريم عند المستشرقين : جون جلكلريست - نموذجا: /رباح صعصع عنان الشمري
٣٣. معرفت، محمد هادي، شبهات و ردود حول القرآن الكريم
٣٤. ابوليلة، محمد محمد، القرآن الكريم من المنظور الاستشراقي
٣٥. عبدالمحسن، عبدالراضي بن محمد، الغارة على القرآن الكريم
٣٦. دمشقية، عبدالرحمن محمد سعيد، الرد على شبهات حول اخطاء املائية في القرآن الكريم
٣٧. پارسا، فروغ، خاورشناسان و جمع و تدوين قرآن كريم
٣٨. پاكنتجى، احمد، ترجمه شناسى قرآن: رويکرد نظرى و كاربردى
٣٩. العالم، عمر لطفى، المستشرقون و القرآن
٤٠. رضوان، عمر بن ابراهيم، آراء المستشرقين حول القرآن الكريم و تفسيره
٤١. الصغير، محمد حسين على، المستشرقون و الدراسات القرآنية
٤٢. بنى عامر، محمد امين، المستشرقون و القرآن الكريم، ٢١١٢م.
٤٣. رينولدز، جيرئيل سعيد (ويراستار)، القرآن فى محيطه التاريخى، ٢١٣٢م.
٤٤. ظاهرة الاستشراق و اثرها فى الدراسات الاسلاميه: ساسى سالم الحاج
٤٥. مطالعات قرآنى به زبانهاى اروپايى، مرتضى كريمى نيا
٤٦. التشيع و الاستشراق عبد الجبار الناجى
٤٧. خاورشناسان و جمع قرآن، فروغ پارسا
٤٨. خاورشناسان و تفسير اماميه: به كوشش محمد على طباطبايى
٤٩. خاورشناسان و قرآن پژوهى اماميه: به كوشش محمد على طباطبايى

عنوان درس: تاریخ و قرائات قرآن

پیشنیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

تعداد واحد: ۲

هدف: بررسی دیدگاه‌های مختلف در زمینه تدوین و قرائات قرآن با توجه به شبهات موجود

سرفصلها:

- کلیات شامل: مفهوم شناسی تاریخ قرآن، تدوین قرآن، ضرورت بحث و هدف آن، اصالت قرآن و انواع آن
- شبهات در زمینه تدوین قرآن و اصالت قرآن
- علل و انگیزه‌های گرایش به عدم اصالت قرآن
- دیدگاهها درباره عدم اصالت قرآن
- نقد شبهه عدم اصالت قرآن و دلایل اصالت قرآن
- تعریف قرائت و قرائات، و اصطلاحات مختلف در موضوع قرائت و انواع آن
- عوامل اختلاف قرائات
- قرائات سبعة و عشرة
- بررسی دیدگاه دانشمندان فریقین در باره تواتر و عدم تواتر قرائات سبعة
- بررسی دیدگاه دانشمندان در باره حجیت و اعتبار قرائات
- بررسی دیدگاه دانشمندان فریقین در قرائت معتبر در نماز

روش تدریس: حل مسأله و ارائه کنفرانس

شیوه ارزشیابی:

شیوه ارزشیابی							
پایانی		میانی	فعالیت تکمیلی				فعالیت کلاسی
شفاهی	کتبی		خلاصه نویسی و ترجمه	مباحثه	سمینار	تحقیق	
	۱۲				*	*	

تذکر: ۸ نمره فعالیت تکمیلی از بین تحقیق و سمینار به وسیله استاد انتخاب خواهد شد.

منابع اصلی:

۱. تاریخ قرآن، دکتر رامیار
۲. تاریخ قرآن، عبدالصبور شاهین
۳. البیان، آیت الله خویی
۴. التمهید فی علوم القرآن، آیت الله معرفت، الجزء الثاني

منابع فرعی:

۱. درآمدی بر تاریخ قرآن، ریچارد بل
۲. در آستانه قرآن، رژی بلاشر، ترجمه: دکتر رامیار
۳. تاریخ النص القرآنی، نولدکه
۴. شبهات و ردود، آیت الله معرفت
۵. قرآن و مستشرقان، محمد حسن زمانی
۶. القرآن الکریم من المنظور الاستشراقی، دراسة نقدیة تحلیلیة، محمد ابولیله
۷. دیدگاه اقتباس قرآن از منظر یوسف دره الحداد، حسین فقیه (مقاله)
۸. تحلیل و نقد مطالعات قرآنی مستشرقان، مجید معارف (مقاله)
۹. اصالت قرآن و تاریخ تدوین آن، موریس بوکای، ترجمه: حسن حبیبی (مقاله)
۱۰. بررسی دیدگاه خاورشناسان در باره تأثیر پذیری قرآن از فرهنگ یهودی و مسیحی، رضایی اصفهانی (مقاله)
۱۱. السبعة فی القرائات، ابن مجاهد
۱۲. الحجج فی علل القرائات السبع، ابوعلی فارسی
۱۳. المحتسب، ابن جنی؛ الشواظ فی القرائات الشاذة، ابن جنی
۱۴. غایة النهایة فی طبقات القراء، ابن جزری
۱۵. النشر فی القرائات العشر، ابن جزری
۱۶. البرهان فی علوم القرآن، بدر الدین الزرکشی، (النوع السابع و العشرون)
۱۷. الاتقان فی علوم القرآن، جلال الدین السيوطی، الجزء الاول
۱۸. مدخل التفسیر، محمد فاضل لنکرانی
۱۹. مناهل العرفان فی علوم القران، محمد عبدالعظیم الزرقانی
۲۰. تاریخ قرائات قرآن الکریم، عبدالهادی الفضلی، ترجمه و نگارش: دکتر محمدباقر حجتی
۲۱. دایرة المعارف قرآن کریم، مدخل قرائات

عنوان درس: تفسیر آیات علمی قرآن

پیشنیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

تعداد واحد: ۲

هدف: بررسی و نقد تطبیقی دیدگاه‌ها با تأکید بر آیات مرتبط با اعجاز علمی قرآن

سر فصلها:

- کلیات: تعریف تفسیر علمی (گرایش یا روش)، روش شناسی تفسیر علمی قرآن، پیشینه تفسیر علمی، موافقان و مخالفان تفسیر علمی، بررسی ادله موافقان و مخالفان
- قرآن و کیهان شناسی تفسیر آیات علمی ناظر به:
  - آغاز آفرینش (آیات نخست سوره فصلت و...)
  - گسترش جهان (آیه ۴۷ ذاریات و...)
  - پایان جهان (سوره تکویر و...)
  - خلقت هفت آسمان، زمین و حرکات آن
- قرآن و علوم پزشکی تفسیر آیات علمی ناظر به:
  - مراحل خلقت انسان (آیات آغازین سوره مؤمنون و حج)
  - شفا بودن عسل، غذاهای حرام و حلال
- قرآن و زیست شناسی
  - پیدایش موجود زنده از آب از منظر قرآن و علم
  - زوجیت گیاهان از منظر قرآن و علم

روش تدریس: حل مسأله و ارائه کنفرانس

شیوه ارزشیابی:

شیوه ارزشیابی							
پایانی		میانی	فعالیت تکمیلی				فعالیت کلاسی
شفاهی	کتبی		خلاصه نویسی و ترجمه	مباحثه	سمینار	تحقیق	
	۱۲				*	*	

تذکر: ۸ نمره فعالیت تکمیلی از بین تحقیق و سمینار به وسیله استاد انتخاب خواهد شد.

منابع فرعی:

۱. تفاسیر علمی قرآن به ویژه: الجواهر طنطاوی، المنار، پرتوی از قرآن، نمونه، فی ظلال القرآن و..
۲. جهان شناسی، آیت الله مصباح
۳. التمهید فی علوم القرآن، ج ۶، آیت الله معرفت

۴. التفسير العلمی فی المیزان، ابو حجر
۵. القرآن و العلم الحديث، عبدالرزاق النوفل
۶. تفسير الآيات الكونية، محمود شحاته
۷. العقل و العلم فی القرآن الكريم، يوسف القرضاوی
۸. الماء فی القرآن و السنه و العلوم الحديثه، توحيد الزهيري
۹. الاعجاز العلمی فی الاسلام: القرآن الكريم، محمد كامل عبد الصمد
۱۰. قرآن و تفسير عصري، محمد علي ايازي
۱۱. قرآن و علم، احمد دلال، ترجمه: محمد جواد اسکندرلو (مجله قرآن و علم)
۱۲. القرآن و العلم، احمد محمد سليمان
۱۳. تبیین جهان و انسان، مرتضى رضوى
۱۴. نظر متفكران اسلامى در باره طبيعت، حسن نصر
۱۵. اسلام و بهداشت روان (مجموعه مقالات همایش دين و بهداشت روان، نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه علوم پزشکی ایران / نشر معارف)
۱۶. مدیریت اسلامی، محمد حسن نبوی
۱۷. پژوهشی در اعجاز علمی قرآن، محمد علی رضایی اصفهانی
۱۸. تکامل در قرآن، علیمشکینی
۱۹. خلقت انسان، یدالله سحابی
۲۰. من علم الطب القرآنی، عدنان شریف
۲۱. اسرار الڪون فی القرآن، داود سلمان العیدی
۲۲. من علم الفلك القرآنی، عدنان شریف
۲۳. اسلام و طب جدید یا معجزات علمی قرآن، عبد العزيز اسماعيل پاشا

عنوان درس: معناشناسی واژگان قرآن

پیشنیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

تعداد واحد: ۲

هدف: بررسی و نقد مبانی و شیوه های معناشناسی واژگان قرآن

سرفصلها:

- کلیات (تعریف معناشناسی؛ اهمیت و جایگاه معناشناسی، مفاهیم کلیدی، و...)
  - پیشینه معناشناسی واژگانی
  - شاخه های اصلی معناشناسی (فلسفی، منطقی و زبانی)
  - نظریه های معناشناسی واژگانی و کاربرد آن در فهم و تفسیر قرآن
    - معناشناسی ساختارگرا
    - معناشناسی نو ساختارگرا
    - معناشناسی زایشی
    - معناشناسی شناختی
    - معناشناسی ترکیبی (بررسی الگوی ایزوتسو)
  - بررسی کاربرد معناشناسی ساختارگرا و ترکیبی در فهم واژگان قرآن
    - نظریه حوزه واژگانی (رویکرد قرآنی)
      - روابط هم نشینی
      - روابط صوری
      - روابط جانشینی
    - تحلیل مؤلفه ای
    - معناشناسی روابط مفهومی
  - فرایند معناشناسی واژگان قرآنی
  - ارائه نمونه های عینی از قرآن
- روش تدریس:** حل مسأله و ارائه کنفرانس

شیوه ارزشیابی:

شیوه ارزشیابی							
پایانی		میانی	فعالیت تکمیلی				فعالیت کلاسی
شفاهی	کتبی		خلاصه نویسی و ترجمه	مباحثه	سمینار	تحقیق	
	۱۲				*	*	

تذکر: ۸ نمره فعالیت تکمیلی از بین تحقیق و سمینار به وسیله استاد انتخاب خواهد شد.

منابع فرعی:

۱. نظریه‌های معناشناسی واژگانی. دیرک گیررتس. ترجمه: کوروش صفوی
۲. علم الدلالة، احمد مختار عمر
۳. نوشته‌های پراکنده معناشناسی، کوروش صفوی
۴. در آمدی بر معناشناسی، کوروش صفوی
۵. مفاهیم اخلاقی - دینی ایزوتسو ترجمه: فریدون بدره‌ای
۶. خدا و انسان در قرآن ایزوتسو، ترجمه: احمد آرام
۷. آفرینش و رستاخیز (پژوهشی معناشناختی در ساخت جهان بینی قرآنی) شینیا ماکینو ترجمه جلیل دوستخواه
۸. مفهوم ایمان در کلام اسلامی، ایزوتسو، ترجمه زهرا پورسینا
۹. علم الدلالة، انعام محمد عیسی
۱۰. معناشناسی شناختی قرآن و بیولوژی نص، علیرضا قائمی نیا
۱۱. معنا شناسی شناختی، آزیتا افراشی
۱۲. اندیشه‌هایی در معناشناسی، آزیتا افراشی
۱۳. معنای زیبایی در قرآن کریم، مهدی مطیع
۱۴. معناشناسی عمل صالح و حوزه‌های معنایی مرتبط با آن در قرآن کریم، طیبه اکبری
۱۵. حوزه‌های معنایی صراط در بیان قرآن کریم، سید مهدی شهیدی
۱۶. مبانی معناشناسی نوین، حمیدرضا شعیری
۱۷. نشانه شناسی، پیرگیرو، ترجمه محمد نبوی
۱۸. مبانی ساختگرایی در زبان شناسی، سوسور ترجمه کوروش صفوی
۱۹. نگاهی تازه به معناشناسی. پالمر، ترجمه کوروش صفوی
۲۰. در آمدی بر نشانه‌شناسی، آنه ماری دینه سن، ترجمه: مظفر قهرمان

عنوان درس: آیات تربیتی قرآن

پیشنیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

تعداد واحد: ۲

هدف: بررسی تفسیر آیات تربیتی قرآن

سر فصلها:

- کلیات: تعریف تربیت (با توجه به آیات: شعرا، ۱۸؛ فصلت، ۳۹؛ آل عمران، ۷۹)، تعریف اصل، تعریف روش، تعریف و انواع اهداف، تعریف عوامل و مراحل تربیت، طرح اجمالی از نظام تربیت اسلامی، شامل مبانی، اهداف، اصول، روشها، عوامل و موانع، مراحل و ابعاد و حیطه های تربیت
- عوامل مؤثر در تربیت
  - وراثت: نوح، ۲۶ و ۲۷
  - محیط: نوح ۲۶ و ۲۷، (جامعه: آل عمران ۱۰۴ تا ۱۰۶، توبه ۷۱؛ خانواده (والدین) تحریم ۶، طور ۲۱-۲۷؛ معلم و علماء بقره ۱۷۴ و ۱۷۵)
  - فطرت، روم ۳۰
  - اراده: مانده، ۱۰۵؛ انسان، ۳
  - عوامل ماورائی (خدا، ملائکه و شیاطین): کهف، ۱۳؛ عنکبوت، ۶۹؛ محمد، ۱۷؛ انفال، ۳۰؛ فصلت، ۳۰؛ ص، ۸۲؛ اعراف، ۲۷
- مبانی تربیت در قرآن کریم: (در مقدمه مبانی هستی شناختی، ارزش شناختی، معرفت شناختی و انسان شناختی توضیح داده شود)
  - مبانی انسان شناختی
    - فطرت الهی انسان: روم ۳۰؛ حجرات ۷، اعراف، ۱۷۲.
    - گرایش به نیک و بد: شمس ۷ و ۸ - یوسف ۵۳
    - کرامت ذاتی انسان: اسراء - ۷۰ حجرات ۱۳
    - عاملیت آدمی: نجم - ۳۹ مدثر ۳۸ و - ۳۹ بقره ۲۵ و ۸۲
    - تربیت پذیری انسان: مطففین ۱۴، فصلت ۱۷، انعام ۱۲۰
- اهداف تربیت در قرآن (در مقدمه معرفی هدف غایی، اهداف کلی، اهداف واسطی و اهداف جزئی و رفتاری توضیح داده شود)
  - هدف غایی: رضوان: برای نمونه: حدید ۲؛ آل عمران، ۱۷۴؛ مانده ۱۱۹، توبه، ۷۲.
  - قرب: توبه - ۹۹ زمر - ۳ نجم - ۴۲؛ کهف ۲۴؛
  - وصال و ملاقات رب: انشقاق، ۶، نجم ۴۲؛ عبادت: ذاریات - ۵۶ یس - ۶۱
  - اهداف واسطی: رشد: بقره ۱۸۶؛

- هدایت: بقره ۱ و ۲؛ جن ۲؛ مدثر ۳۱؛
- حیات طیبه: نحل ۹۷؛
- فوز و فلاح: حدید - ۲۵؛ آل عمران - ۱۳۰؛ مائده - ۹۰؛ اعراف ۶۹؛ تقوا: بقره ۲۱ و ۱۸۳؛ تعاون و همکاری: مائده ۲
- قسط و عدل: نساء - ۱۳۵ مائده ۸
- تفکر و تعقل: یوسف ۱ و ۲
- طهارت: مائده ۶؛ احزاب ۳۳؛ بقره، ۳۸ و ۳۹
- تزکیه و تعلیم: جمعه ۲؛ مائده، ۵۴
- استقلال و عزت جامعه اسلامی: مائده ۵۴

○ اصول تربیت در قرآن

- توجه به تفاوت‌های فردی و گروهی: ۳۴ و - ۳۵ حجرات ۱۳، نساء ۳۲
- تفکر، تفقه و تعقل: محمد - ۲۴ صافات ۱۳۷ و - ۱۳۸ یس - ۶۸ زمر ۱۷
- رفق و مدارا: نازعات ۱۷ تا ۲۰
- اعتدال: یوسف - ۸۰ نحل - ۶۲ کهف - ۲۸ زمر - ۵۶ بقره ۱۴۳
- عدالت و مساوات: مائده ۸
- سرعت و سبقت: حدید - ۲۱ آل عمران ۱۳۳
- اصالت باطن و قلب: اسراء - ۸۴ مائده - ۱۸۹ احزاب ۵

○ روش‌های تربیت در قرآن

- موعظه، حکمت و جدل: نحل ۱۲۵
- امر به معروف: اعراف - ۱۹۹ توبه - ۳۱ حج ۴۱
- تشویق و تبشیر: سبأ - ۲۸ فاطر ۲۴
- انذار و تنبیه: سبأ - ۲۸ فاطر ۲۴

○ مراحل تربیت در قرآن

- مؤمنون، ۱۴-۱۲؛ حج، ۵؛ غافر، ۶۷؛ روم، ۵۴؛ آل عمران، ۴۶؛ انبیا، ۶۰؛ لقمان، ۱۴؛ بقره، ۲۳۳؛

روش تدریس: حل مسأله - ارائه کنفرانس

شیوه ارزشیابی:

شیوه ارزشیابی						
پایانی		میانی	فعالیت تکمیلی			فعالیت کلاسی
شفاهی	کتبی		خلاصه نویسی و ترجمه	مباحثه	سمینار	
	۱۲		۳		۵	

منابع فرعی:

۱. تربیت در قرآن، عباسعلی رستمی نسب
۲. تربیت در قرآن و نهج البلاغه، سید حمید رضا علوی
۳. مبانی تربیت در قرآن، محمد بهشتی
۴. روشهای تربیتی در قرآن، ج ۱، محمدرضا قائمی مقدم
۵. روشهای تربیتی در قرآن کریم، ج ۲، سید علی حسینی زاده و شهاب الدین مشایخی
۶. اصول تربیتی در داستان های قرآن، حمید محمد قاسمی
۷. نخستین تفسیر تربیتی، اخلاقی، عرفانی، فقهی، فلسفی قرآن کریم، حسین میرزاخانی
۸. تفسیر نور، محسن قرائتی
۹. تفسیر راهنما: روشی نو در ارائه مفاهیم و موضوعات قرآن، اکبر هاشمی رفسنجانی
۱۰. اصول و مبانی تعلیم و تربیت در قرآن، رضا فرهادیان
۱۱. جنسیت و تربیت، سید علی حسینی زاده
۱۲. علم و حکمت در قرآن، محمد محمدی ری شهری
۱۳. کتابهای تبلیغ در قرآن، خردگرایی در قرآن، خیر و برکت در قرآن، دوستی در قرآن، گفتگوی تمدن‌ها در قرآن، نماز در قرآن، محمد محمدی ری شهری
۱۴. مریی نمونه: تفسیر سوره لقمان، جعفر سبحانی تبریزی
۱۵. صلاهی حکمت، تفسیر سوره لقمان با رویکرد آموزشی، محمد رضا صفوی
۱۶. نگاهی دوباره به تربیت اسلامی، ج ۱، خسرو باقری
۱۷. سیره پیامبران و پیامبر اکرم (ص)، عبدالله جوادی آملی
۱۸. تفسیر موضوعی قرآن کریم، ج ۸، عبدالله جوادی آملی
۱۹. فلسفه تعلیم و تربیت، زیر نظر محمد تقی مصباح یزدی
۲۰. اخلاق در قرآن، محمد تقی مصباح یزدی
۲۱. مراحل سلوک در قرآن، عبدالله جوادی آملی
۲۲. مجمع البیان، طبرسی
۲۳. المیزان فی تفسیر القرآن، علامه سید محمد حسین طباطبایی
۲۴. تفسیر صافی، فیض کاشانی
۲۵. تفسیر فرقان، محمد صادق تهرانی
۲۶. تفسیر فی ظلال، سید بن قطب
۲۷. تفسیر روان، علی مشکینی، رضا استادی
۲۸. اطیب البیان فی تفسیر القرآن، سید عبدالحسین طیب
۲۹. التفسیر الواضح، محمد محمود حجازی

عنوان درس: نقد و بررسی روایات تفسیری

پیشیاز: ندارد

نوع واحد: نظری

تعداد واحد: ۲

هدف: شناخت، بررسی و نقد مباحث کلی روایات تفسیری با تأکید بر بررسی مصداقی برخی از روایات و شبهات مرتبط

سرفصلها:

- کلیات: حجیت روایات تفسیری و دبد گاهها پیرامون آن، نسبت سنت با کتاب در مقام اعتبار(اعتبار سنت از کتاب)
  - کارکردهای روایات تفسیری: بیان معانی واژگان، بیان مصداق، تأویل آیات، تفصیل آیات، بیان شأن نزول، جری و تطبیق، تخصیص، تقیید و نسخ
  - قواعد حاکم در بهره‌مندی از روایات تفسیری
    - ضرورت بهره‌مندی از همه روایات تفسیری ناظر به آیه
    - بازشناسی کارکرد روایت در ارتباط با آیه(جری و تطبیق، بیان معنا، باطن، ...)
    - ضرورت نگاه مجموعی به روایات
    - ضرورت پایبندی به مفاد ظاهری آیات
    - ضرورت توجه به لایه‌های معنایی قرآن
    - جمع روایات متعارض نما
  - ملاکهای نقد روایات تفسیری
    - نقد سند: ضعف سند، فقدان سند
    - نقد متن
      - مخالفت با کتاب
      - مخالفت با سنت قطعی
      - مخالفت با عقل
      - مخالفت با تاریخ مسلم
      - مخالفت با علوم قطعی بشری
- روش تدریس:** حل مسأله و ارائه کنفرانس

شیوه ارزشیابی:

شیوه ارزشیابی							
پایانی		میانی	فعالیت تکمیلی				فعالیت کلاسی
شفاهی	کتبی		خلاصه نویسی و ترجمه	مباحثه	سمینار	تحقیق	
	۱۲				*	*	

تذکر: ۸ نمره فعالیت تکمیلی از بین تحقیق و سمینار به وسیله استاد انتخاب خواهد شد.

منابع فرعی:

۱. التفسیر و المفسرون فی ثوبه القشیب، و تفسیر و مفسران، محمد هادی معرفت
۲. آسیب شناسی و روش شناسی تفسیر معصومان، علی اکبر رستمی
۳. مبانی و روشهای تفسیری، محمد کاظم شاکر
۴. آسیب شناسی جریانهای تفسیری، جمعی از نویسندگان
۵. قانون تفسیر، سید علی کمالی دزفولی
۶. مبانی نقد الحدیث، قاسم البیضانی
۷. مکاتب تفسیری، علی اکبر بابایی
۸. آشنایی با تفاسیر، رضا استادی
۹. آسیب شناسی روایات تفسیری محمد تقی دیاری
۱۰. پژوهشی در باب اسرائیلیات در تفاسیر قرآن، محمد تقی دیاری
۱۱. الاسرائیلیات و الموضوعات فی کتب التفسیر، ابوشهبه
۱۲. المذاهب الاسلامیه فی تفسیر القرآن، گلذریهر
۱۳. مبانی تفسیر روایی، محمد فاکر میدی
۱۴. نقش حدیث در تفسیر، غلامعلی عزیزی کیا